

Seitsme aasta lugu

Euroopa elukestva õppe programm ja
Euroopa Noored programm Eestis

2007—2013

Seitsme aasta lugu

Euroopa elukestva õppe programm ja
Euroopa Noored programm Eestis

2007—2013

Väljaandja: Sihtasutus Archimedes
www.archimedes.ee

Koidula 13a, 10125 Tallinn
Tel 699 9399, info@archimedes.ee

ISBN 978-9949-481-47-7

Toimetajad: Kai Treier, Karol Sepik, Kersti Kaldma
Kujundus: VELVET
Trükk: Ecoprint AS

SISUKORD

Eessõna	6
1 Euroopa elukestva õppe programm	7
1.2 Sissejuhatus	7
1.2 Üldharidusprogramm Comenius	10
1.3 Kutseharidusprogramm Leonardo da Vinci	20
1.4 Kõrgharidusprogramm Erasmus	29
1.5 Täiskasvanuhariduse programm Grundtvig	39
1.6 Haridusjuhtide õppelähetuse programm	46
1.7 Euroopa keeleõppe tunnuskiri	50
2 Programm Euroopa Noored	52
2.1 Sissejuhatus	52
2.2 Programmi toetused	52
2.3 Euroopa Noored projektis osalejad	54
2.4 Vähemate võimalustega noorte kaasamine	55
2.5 Noorte pädevuse areng	56
2.6 Koolitegevused	57
2.7 Noorsootöötajate pädevuse areng	57
2.8 Kokkuvõte	59

EESSÕNA

Seitsme aasta lood on peegeldus rahvusvahelise hariduskoostöö arengust Eestis XXI sajandi algul. Kunagi aastate pärast, kui üldistusi on teha lihtsam, saavad need lood ja statistika mõnevõrra teistsuguse tähenduse. Täna on tegemist eelkõige lugudega, kuidas meie inimesed ja asutused kiiresti muutuvad ja globaliseeruvad maailmas püüavad toime tulla ja kohaneda. Arvud ja diagrammid viitavad aga sellele, kellega ja kuidas meil koostöö paremini sujub.

Tänane poliitikakujundus rõhutab oma töös vastavust ühiskonna vajadustele. Paraku on poliitikakujundamine tulevikuennustamine ja toetavad programmid püüavad aidata prognoositud edusuundi. Siiski, nagu me oleme kogunud, ei ole tulevik ettearvatav, seetõttu ongi paindlikkus ühiskonna vajadustega kaasas käia võtmeküsimuseks.

Juba täna on meie ees „katsumuseks“ rida globaalseid haridusuuendusi, mis baseeruvad uutel tehnoloogiatel, aga ka teistsugusel mõtlemisel. Näiteks uus lühend MOOCs* kütab kirgi kogu maailmas. Küsimusele, kas ja kuidas tunnustada uuel moel teadmiste omandamist, veel vastust ei ole. Kuid reaalsus, et meie inimestele on avatud globaalsed teadmiste jagamise süsteemid, on oluline tuleviku prognoosimisel.

Käesolev kogumik avab vaated, kuidas me oleme jõudnud tänasesse, kõik mis juhtub homme, lähtub ka sellest.

Rait Toompere
SA Archimedes juhatuse esimees

*MOOC : Massive Open Online Course's

1. Euroopa elukestva õppe programm.

1.1 Sissejuhatus

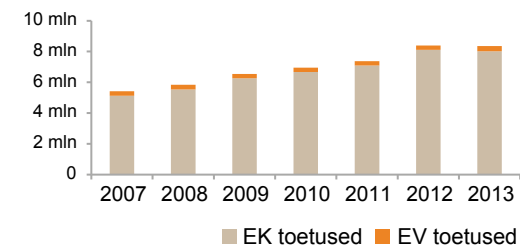
Euroopa elukestva õppe programm (Lifelong Learning Programme - LLP; 2007-2013) on jätkuprogramm, mis arendati välja Euroopa Liidu hariduskoostööprogrammide Socrates, Leonardo da Vinci, e-õpe ja Europass baasil. Programmi eesmärk oli toetada elukestva õppe arengut Euroopas, edendada rahvusvahelist koostööd hariduse kõigis valdkondades, võimaldada õpirännet haridus- ja koolitussüsteemide vahel. Programm koondas neli valdkondlikku allprogrammi: Comenius üldhariduse, Leonardo da Vinci kutsehariduse, Erasmus kõrghariduse ja Grundtvig täiskasvanuhariduse valdkonnas. Lisaks mainitud allprogrammidele edendati LLPs valdkondadevahelist koostööd (hariduspoliitika, keeleõpe, IKT ja tulemuste levitamine) ja Euroopa integratsiooni (Jean Monnet programm).

LLP rakendamine tõi riigi tasandil kaasa mitmeid muutusi, programmi elluviimiseks loodi Archimedeses uus üksus **hariduskoostöö keskus (HKK)**, mis ühendas Socratesi Eesti büroo ja SA Innove koosseisus tegutsenud Eesti Leonardo keskuse.

Hariduskoostöö keskus programmi elluvijana sai juurde uusi kohustusi, näiteks seni Euroopa Komisjoni tasandil menetletud Erasmuse intensiivprojektid toodi riigi tasandile ning kõrgkoolidel tekkis võimalus taotleda toetust lühiajalisteks intensiivseteks õppemooduliteks otse hariduskoostöö keskuselt. 2008. a käivitus Haridusjuhtide õppelähetuste allprogramm, mis koondas üldhariduse valdkonna juhtidele mõeldud õppelähetuste allprogrammi ARION ja kutsehariduse juhtide õppelähetuste programmi. LLP allprogrammides käivitusid uued tegevused: Erasmuses üliõpilaste praktikalähetused ning kõrgkooli töötajate koolituslähedused 2007, Leonardos koostööprojektid 2008, Grundtvigis täiskasvanud õppijate õpiringid, eakate (50+) vabatahtliku teenistuse projektid ja täiskasvanukoolitaja praktika ning Comeniuses Regio piirkondlikud koostööprojektid 2009, viimasena Comeniuse õpilaste õpiränne 2010. Paraku lõpeb nii mõnigi tegevus koos elukestva õppe programmiga.

Elukestva õppe programmi seitsme aasta jooksul on toetatud kokku **9870 inimese mitmekuulist õppirännet** (õpilaste ja üliõpilaste õppimine ning kutseõppurite, üliõpilaste sh õpetajakoolituse üliõpilaste ja 50+ vabatahtlike praktika) ja **6430 inimese lühiajalist**

▼ **Joonis 1.**
LLP Eesti eelarve 2007-2013.

(kuni üks nädal) koolituslähetus (õpetajad, õppejõud, spetsialistid, haridusjuhid ning Eesti asutuste ja ettevõtete töötajad). **685 koostööprojekti** (sh Comenius Regio, Leonardo uuendusirdeprojektid ja Erasmusu intensiivprojektid) raames tehti ligikaudu **14 000 välislähetus** ning **91 koolituskursustel** (Grundtvigi õpiringid, EILC ja HJÕL koolitused) osales ligikaudu **1800 inimest** (valdavalt teistest Euroopa riikidest). Lühiajaliste koolituslähetus hulgast on ka **485 ettevalmistavat lähetus**, mille eesmärk oli aidata uusi koostööpartnereid leida või tugevdada olemasolevaid koostöösideid ning mis olid väga suureks abiks uute tegevuste (projektide ja õpirände) ettevalmistamisel ja käivitamisel. Kogumiku statistika on esialgne, sest LLP tegevused (nii 2012.- 2013. a taotlusvoorude õpirände kui ka projektid) on veel täies hoos. Reeglina on tegeliku õpirände arvud lepingutes esialgu planeeritust suuremad.

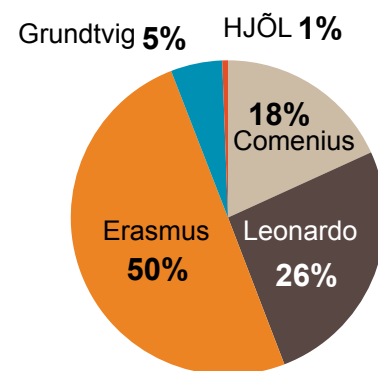
LLP Eesti 2007-2013 eelarve oli **48,8 miljonit eurot**, millest üle **2 miljoni** moodustas **Eesti riigi kaasrahastus** (Erasmuse ja Haridusjuhtide õppelähetus allprogrammidele) (Joonis 1). Pool eelarve mahust kulus kõrghariduse programmile Erasmus, järgnesid kutseharidusprogramm Leonardo (26%) ning üldharidusprogramm Comenius (18%). Täiskasvanuhariduse programm Grundtvig ja Haridusjuhtide õppelähetus programm said kokku 6% kogu eelarvest (Joonis 2). Seitsme aasta jooksul kasvas Eesti eelarve ligikaudu 36%. (Vrdl: Socrates programmi (2000-2006) Eesti eelarve oli ligikaudu 10 miljonit eurot.)

LLP edukust tõestab hästi asjaolu, et Eesti elanikkond moodustab programmis osalevate riikide elanikkonnast **0,23%**, aga riiki toodi **0,67% LLP tegevuste eelarvest** ehk **ligi 3 korda rohkem**, kui proportsioon seda eeldaks.

Eraldi väärib märkimist, et seitsme aasta jooksul on HKK viinud läbi mitmeid uuringuid, mis on aidanud vahendada Eestisse rahvusvahelise koostöö lisaväärtust: Erasmuse programmi raames õpitu arvestamine, ülekandmine ja akadeemilisel õiendil kajastumine (2010 ja 2013); Elukestva õppe programmi lühiajalise õpirände mõju uuring 2007-2010 (2011); Comeniuse õpetajapraktika programmi mõju analüüs (2012) ning Erasmuse üliõpilaste kogemused ja hinnangud oma mobiilsusperioodile 2007/2008–2010/2011 programmis osalenud Eesti üliõpilaste näitel (2013). Kõik uuringud on leitavad HKK kodulehelt.

Meie iga-aastaseks suurirituseks on kujunenud EL haridusprogram-

▼ **Joonis 2.**
LLP Eesti eelarve jagunemine allprogrammi 2007-2013.

mide projektitulemuste näitus EXPRO. Traditsioon sai alguse 2005. a. 2008. aastast on EXPRO rahvusvaheline, näitus toimus Tallinnas koostöös Läti ja Leedu kolleegidega ning kandis nimetust Baltic EXPRO 2008; 2009. a toimus EXPRO Šiauliais, 2012. a Vilniuses, 2010. ja 2013. a Riias. 2011. a projektitulemuste näitus toimus Teeviida raames Tallinnas koostöös Euroopa Komisjoniga ja kandis nime „Maailm valla - *Move in Europe*“.

Elukestva õppe programmi jooksul oleme osalenud mitmetes üle-euroopalistes algatustes, nt Euroopa kutsehariduse ja -koolituse arvestuspunktide süsteemi rakendamine, Bologna ekspertide koostööprojekt jt. Hoogustunud on koostöö sösarbüroodega. Koostööviljadest võiks lisaks eelnimetatud EXPROle mainida nt Baltimaade ühisseminare.

Meie iga-aastaseks traditsiooniks on saanud koostööpartnerite tunnustamine. LLP jooksul on **tunnustust** avaldatud **19-le haridusalases rahvusvahelises koostöös väljapaistvaid tulemusi saavutanud asutustele ja üksikisikutele**. Alates 2010. a kannab Sihtasutuse Archimedes tunnustus nime Koostöö kuldõun. Koostöö kuldõunaga kaasneb rahaline preemia. Tunnustuse saajad avalikustatakse pidulikult austamisüritusel ning SA Archimedes koduleheküljel.

Seitsme tegevusaasta jooksul on LLP allprogrammide **esseekonkurssidel** (Leonardo praktilalugude ja esseekonkurss, Erasmuse esseekonkurss üliõpilastele, Comeniuse täienduskoolitusel osalenud õpetajate esseekonkurss jt) auhinnatud (esile tõstetud) kokku **56 esseed**. Leonardo ja Erasmuse **fotokonkurssidel** on auhinna saanud **21 fotot** ja Erasmuse **videokonkursil** **4 videot**. Konkursil „**Aasta võõrkeelealane tegu**“ on autasustatud Euroopa keeleõppe tunnuskirjaga kokku **34 projekti** või **algatust** Eestis.

Kogumikus on illustreeriva materjalina kasutatud väljavõt-

teid esseekonkursside töödest ning allprogrammidega pikka aega seotud olnud inimeste muljeid ja arvamusi. Me täname kõiki, kes on otseselt või kaudselt panustanud selle trükise valmimisse.

Kui elukestva õppe programmi käivitamisel räägiti enamasti märksõnast simplification (e rakendamise lihtsustamine), olime üsna skeptilised. Rakendamise lihtsustamine võib sihtgrupi elu keerulisemaks muuta! Täna võime kogemuste põhjal kinnitada, et Eesti haridussektor on saanud elukestva õppe programmis keskenduda eelkõige rahvusvahelise koostöö sisulistele väärtustele ning pole pidanud hirmu tundma bürokraatia ja tehniliste probleemide pärast.

1.2 Üldharidusprogramm Comenius

Comenius on pakkunud koolidele, õpetajatele, üliõpilastele ja koolitusasutustele erinevaid rahvusvahelise koostöö võimalusi ja toetanud koolide ning kohalike omavalitsuste koostööprojekte, õpetajate ja haridustöötajate osalemist koolituskursustel, õpetajakoolituse üliõpilaste praktikat Euroopa koolides ja üldhariduskoolide õpilaste õpirännet.

Seitsme aasta jooksul on Comeniuse allprogramm toetanud üldhariduse valdkonna rahvusvahelistumise protsessi **9 miljoni euroga**, millest ligi **7 miljoniga** on toetatud **koolide koostööprojekte**, miljoniga õpetajate ja haridustöötajate enesetäiendamist Euroopa riikides ning ligi poole miljoniga õpetajakoolituse üliõpilaste praktikat Euroopa koolides. Kohalike omavalitsuste regionaalse rahvusvahelise haridusalase koostöö ja üldhariduskoolide õpilaste õpirände toetussummad jäävad alla poole miljoni euro.

Koostööprojektid

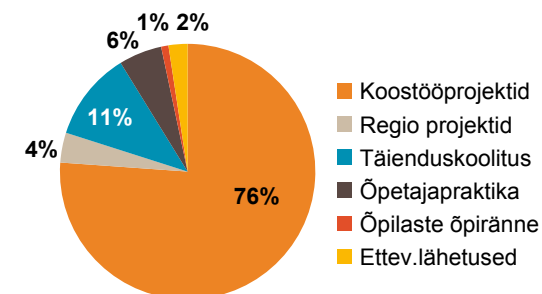
Möödunud seitsme aasta jooksul on Comeniuse programm toetanud **423 koolide koostööprojekti**, millest **52 juhtisid Eesti koolid**, see on rohkem kui 12% kõigist toetatud projektidest. Vähemalt ühe korra on kõnealusel perioodil koostööprojektides osalenud **282** kooli, neist enam kui pooled on olnud gümnaasiumid või keskkoolid.

Projektide taotlejate arv on aasta-aastalt tõusnud, paraku on nõudlus oluliselt suurem, vaid 43% taotlejatest on saanud toetuse. Viimastel aastatel on kasvanud uute tulijate hulk, moodustades keskmiselt 30-40% toetusesaajatest. See on kõnekas fakt, mis näitab, et koolid peavad rahvusvahelises koostööprojekti osalemist oluliseks.

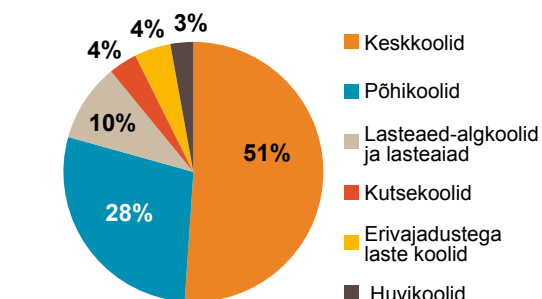
Projektides käsitletakse sageli teemasid, mis on seotud keskkonna ja säästva arenguga, ajaloo, traditsioonide ja kommetega, Euroopa kodanikuks olemisega, infotehnoloogiliste uuendustega. Populaarsed on ka tööeluks ettevalmistumine, ettevõtlikkus, loodusained, muusika ja kaunid kunstid ning sport.

Eesti koolide kõige hinnatumad koostööpartnerid on Saksamaa, Hispaania, Itaalia, Poola, Türgi ja Suurbritannia koolid.

▼ **Joonis 3.**
Comeniuse programmi eelarve alltegevuseti 2007–2013.

▼ **Joonis 4.**
Comeniuse koostööprojektide toetusesaajad 2007-2013.

Regio koostööprojektid

Comenius ehk Comenius Regio programm pakub kohalikele omavalitsustele võimalusi tegelda üldhariduse teemaga rahvusvahelises meeskonnas, kaasates projekti tegevustesse kohalikke huvigruppe ja asutusi. Rahvusvaheline koostöö võimaldab kohalikke probleeme näha avaramas kontekstis. Projekti vältel lahendatakse ühiselt probleeme, õpitakse üksteiselt, saadakse ideid nii haridusasutuste endi kui ka valdkonna edendamiseks.

Kuni 2013. aastani on kohalike omavalitsuste rahvusvahelistes Regio koostööprojektides osalenud vaid kümme Eesti omavalitsust, mõned neist korduvalt. Eesti omavalitsuste tagasihoidlik huvi Regio vastu on seotud inimresursi puudumisega, sageli ka vähese võõrkeeleoskusega.

Comenius Regio toetusesaajad 2009-2012: Põltsamaa Vallavalitsus, Kohtla-Järve Linnavalitsus, Viljandi Linnavalitsus, Haapsalu Linnavalitsus, Tõrva Linnavalitsus, Kuusalu Vallavalitsus, Tallinna Haridusamet, Pärnu Linnavalitsus, Roosna-Alliku Vallavalitsus ja Väätsa Vallavalitsus. Koostööpartneriteks on olnud Soome, Rootsi, Poola, Suurbritannia, Bulgaaria, Türgi ja Norra kohalikud omavalitsused.

Rahvusvahelise koostöö hea näide on Roosna-Alliku Vallavalitsuse ja Šotimaa Moray kohaliku omavalitsuse projekt „EcoKit“, mis on kogemusõppel põhinev haridusprogramm, toetab arusaamist ökosüsteemidest, kõige elava omavahelistest seostest, terviksüsteemi teooriast, süvaökoloogiast ja taastuvatest energiaallikatest. Programm toimib klassiruumis ja on mõeldud õpetajatele ja õpilastele. Õppeprotsessis kasutatakse innovaatilisi/tehnilisi õppevahendeid, näiteks päikesepaneele, tuulegeneraatorit ja „elus masinat“. „Elus masin“ on taimede, bakterite, vee selgrootute ja teiste organismide koostöös vett puhastav süsteem, kus õppeprotsessi käigus saab vaadelda elus ja eluta looduse süsteemi ehk ökosüsteemi koostoimimist ning reageerimist muutustele. Projekti tegevustes on teoreetiline õpe tihedalt seotud praktiliste tegevustega klassis ja looduses. EcoKit projekti on kaasatud Roosna-Alliku Põhikool, MTÜ Equilibre ja Tallinna Ülikool. Projekti tulemused, sh õppematerjalid ja tehnilised seadmed, on rakendatavad teistes koolides ja õpetajakoolituses.

Õpetajate täienduskoolitus

Täiendusõpe väljaspool Eestit võimaldab uusi teadmisi omandada, teiste kultuuridega tutvuda ja kolleegidega kogemusi vahetada. Tegevõpetajate ja haridustöötajate täienduskoolituskursused Euroopa riikides toetavad aineõpetust ja pakuvad uusi praktilisi õpetamismetodeid ja –tehnikaid.

Kokku on aastatel 2007-2013 eraldatud **520 õpetajate täienduskoolituse stipendiumi**. Ootuspäraselt olid kõige aktiivsemad programmis osalejad gümnaasiumide ja keskkoolide inglise ja saksa keele õpetajad. Tasapisi koos keeleoskuse paranemisega on tõusnud ka teiste ainete õpetajatest taotlejate arv. Seda soodustavad kindlasti programmi nõukogu kehtestatud eelisteemad: LAK-õpe, loodus- ja täppisteadused ning tehnoloogia, kaasav haridus. 2012. aastal olid 16% toetusesaajatest reaalainete õpetajad.

Koolitusel osalemise põhjusi on mitmesuguseid: soov arendada rahvusvahelist koostööd; tuua asutusse oskusteavet; tõsta erialast kvalifikatsiooni; sarnast koolitust ei viida Eestis läbi; asutuse täiendusõppeplaanides või arengukavades püstitatud eesmärkide realiseerimine.

Täienduskoolitusel osalemine pakub toetusesaajate hinnangul rohkesti motivatsiooni ning suurendab avatust ja teiste kultuuride mõistmist; arendab loovust, võimaldab maailmas toimuvaga vahetult kursis olla.

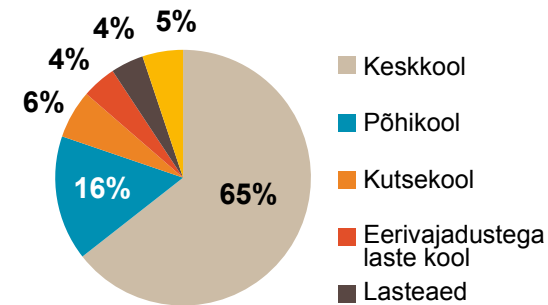
Õpetajapraktika

Õpetajakoolituse üliõpilaste koolipraktika Euroopas on võimalus astuda esimesi samme oma tulevasel erialal ning realselt kokku puutuda õpetamisega erinevas kultuuriruumis. Ka Eesti koolid võivad võõrustada teistest Euroopa riikidest pärit praktikante.

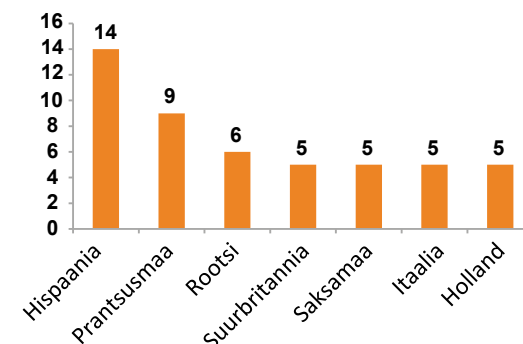
Eesti üliõpilased välismaal

Rahvusvahelise õpetajapraktika kogemusega noored õpetajad täiendavad väärikalt Eesti õpetajaskonda ning toovad endaga Eesti kooli kaasa nooruslikku energiat ja uusi ideid. Aastatel 2007-2013 on Comeniuse koolipraktikal osalenud 65 tulevast õpetajat 16 Euroopa riigis (vt joonis 6).

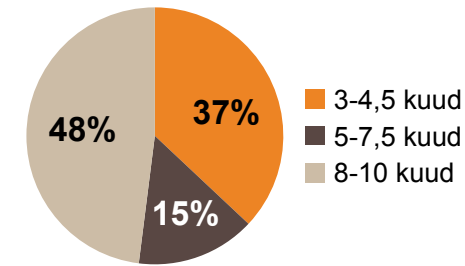
Joonis 5.
Comeniuse täienduskoolituses osalejate töökohad 2007-2013.

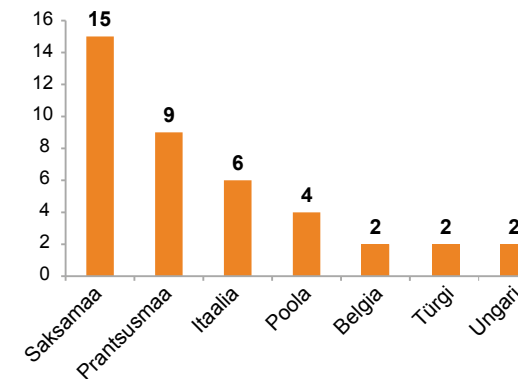
Joonis 6.
Comeniuse õpetajapraktika populaarseimad sihtriigid 2007-2013.

Joonis 7.
Comeniuse õpetajapraktikal osalenud üliõpilaste praktikaperioodi kestus 2007-2013.

Joonis 8.
Comeniuse üliõpilasi-praktikante enim lähetanud riigid 2007-2013.

Joonisel esindatud riikidele lisanduvad Soome, Austria, Sloveenia, Küpros, Kreeka, Tsehhi, Portugal ja Norra, kus on praktikal viibinud 1-3 üliõpilast.

Enam kui pooled praktikantidest sooritavad oma õpetajapraktika keskkoolis, eel- või põhikooli osakaal on väiksem. Kõige populaarsemaks õpetatavaks ainevaldkonnaks on vaieldamatult keeled eesotsas inglise keelega, üsna populaarne on ka kunsti, muusika ja käsitöö õpetamine.

Praktikantidest pooled olid võõrsil terve õppeaasta (8-10 kuud) ning rohkem kui kolmandik (37%) lühema perioodi (3-4,5 kuud), vt joonis 7. Keskmise õpetajapraktika kestus oli veidi üle 6 kuu. Eestist lähetatud üliõpilaste keskmine stipendium praktikaperioodiks on 7362 eurot, mis teeb keskmiseks stipendiumiks 1156 eurot kuus.

Praktikal osalemine mõjutab märkimisväärselt praktikantide erialast ja isiklikku arengut, paljudele on see andnud kindlustunde õpetajakutse sobivuse kohta ning seeläbi on suurenenud nii mõnegi programmis osalenu soov õpetajaks saada. Väga kõrgelt on üliõpilased hinnanud lisandunud teadmisi sihtriigi kohta, võõrkeeleoskuse paranemist ja uute sõprade leidmist. Erialasele tööle siirdunud praktikandid on valdavalt märganud välisriigis praktikal käimise kasulikkust tööle kandideerimisel – see on andnud teatava konkurentsieelise.

Välisüliõpilased Eesti koolides

Euroopa riikide üliõpilasi-praktikante on soovinud võõrustada 7–12 Eesti kooli aastas, mõned neist on korduvad taotlejad, nt Tallinna Reaalkool on viis aastat praktikante võõrustanud. Põhiliselt ootavad Eesti koolid praktikale keeleõpetajaid, kuid enamasti on välisüliõpilastel lisaks keelele ka mõne teise aine õpetamise kogemus, mis muudab praktika mitmekesisemaks.

Ajavahemikus 2007-2013 on kokku **27 Eesti koolis** praktika sooritanud **48 välisüliõpilast** 15 erinevast riigist.

Valdavalt õpetasid praktikandid Eesti koolide keskkooliastmes inglise keelt, aga ka saksa, vene, prantsuse ja hispaania keelt; õpetati ka kirjandust, kunsti, muusikat ja käsitööd. Keskmise praktika kestus oli veidi üle 6 kuu.

Välispraktikandid on võõrustavaid koole positiivselt mõjutanud. Välispraktikandi rolli koolielus on Eesti koolid iseloomustanud järgmiselt: praktikant on toonud kaasa avarama arusaamise Euroopast tervikuna ja oma kodumaast; praktikandi kohalolek ja tema igapäevane tegevus koolis on avardanud õpilaste maailmavaadet ja pannud mõistma inglise keele ja võõrkeelte õppimise tähtsust; praktikandi Euroopakäsitlus (sh faktid, kirjeldused, materjalid, diskussioonid) aitavad tulevikuski õpilastel mõista oma rolli Euroopas.

Õpilaste õpiränne

Üldhariduskoolide õpilaste keskmiselt 3kuulises õpirändes on osalenud kokku **47 õpilast**, enamik neist gümnaasiumiõpilased; õpilasi on Euroopa riikidesse õppima lähetanud **11 Eesti kooli**, seejuures mõned igal aastal, nt Viljandi Kesklinna kool on neljal järjestikusel aastal Itaalia partnerkooli õppima saatnud kokku 14 õpilast. Mitmeaastane õpirändes osalemise kogemus on Vändra, Kuressaare, Tallinna Kuristiku ja Tartu Raatuse gümnaasiumidel. Meie õpilased on õppinud kokku 9 erinevas riigis. Kõige populaarsemad sihtriigid on olnud Itaalia, Hispaania ja Taani. Koolid ei ole õpilaste õpirände vastu väga suurt huvi ilmutanud, sest Eestis puudub välismaa õpingute selge arvestussüsteem, seetõttu puudub kindlus, et õpirändes viibinud õpilased suudavad välismaalt naastes õpingutega toime tulla ega jää klassikursust kordama. Väljaminevate õpilaste arv on aasta-aastalt siiski kasvanud, kuid kahjuks lõpeb just hoo sisse saanud Comeniuse õpilaste õpiränne koos elukestva õppe programmiga.

Eestisse õppima tulnud õpilasi on võõrustanud Kuressaare Gümnaasium, Miina Härma Gümnaasium, Tallinna Tehnikagümnaasium, Vändra Gümnaasium ja Tartu Raatuse Kool. Eestisse on tulnud õpirändureid Soomest, Hispaaniast, Prantsusmaalt ja Itaaliast – 4 aasta jooksul kokku **20 õpilast**, mis jääb oluliselt alla Eestist välja õppima suundunud õpilaste arvule.

Kokkuvõtteks

Eesti Comeniuse pere on oma õpilaste huve esiplaanile seadvate positiivse ellusuhtumisega õpetajate ja koolijuhtide kogukond, mille arvukus pidevalt kasvab. Siin osatakse rõõmu tunda sellest, mida koostöö pakub, sest koos on harivam, huvitavam ja kergem. Rahvusvaheline koostöö on tulemuslik vaid siis, kui ta on jätkusuutlik ja kui iga ettevõtlikku ning innukat õpetajat toetavad juhtkond, õpilased, lastevanemad, kohalik omavalitsus ja meie kõik.

Kohtumised eri riikide kolleegidega, koolide külastamised ja erinevate haridussüsteemide tundmaõppimine, konverentsid, töötoad, projekti teemaga seotud ettevõtete-organisatsioonide külastused, õpiringid, õpetajate või õpilaste vahetus on olulised nii õpetajatele kui ka juhtkonnale. Regulaarsed projektimeeskonna nõupidamised mõjuvad positiivselt kolleegidevahelistele suhetele ja meeskonnatundele koolis. Rahvusvaheline projekt koolis on õppekava eesmärkide täitmisel oluline lisaväärtus. Õpetajate ja õpilaste koostöö väljaspool kooli parandab üksteisemõistmist, neid ühendavad projektitööga seotud ühised eesmärgid, kohustused ja vastutus. Head suhted ja vastastikune lugupidamine aitavad oluliselt kaasa kogu õppeprotsessi paranemisele. Lisaks on Comeniuse projektitegevus toetanud ka Eesti-sisest koolidevahelist ja piirkondlikku koostööd.

► Desiderata* - Mida oleme õppinud Euroopa hariduskogemusest?

Urve Läänemets analüüsib rahvusvahelistumist Eesti haridusmaastikul ning sellega kaasnevaid väärtuspiltide muutusi.

Aeg lendab kiiresti. Tänavu möödub 15 aastat sellest, kui Eesti liitus Euroopa Liidu haridusprogrammidega (1998) ja Euroopa Liidu liikmesriigiks oleme olnud pea 10 aastat. Need faktid näitavad Eesti rahvusvahelistumist ning kindlasti on vaja regulaarselt teha kokkuvõtteid mõistmaks nende protsesside mõju. Minu arvates on kõige märgatavam olnud väliskogemuse mõju üldhariduskoolidele ja õpetajaile, arvestades eelkõige võimalusi osalemiseks projektides ja täienduskoolituse üritustes.

Et hea idee saaks projektiks

Comeniuse projektides on kaasa löönud paljud Eesti koolid ja rõõmustavalt rohkesti on neid olnud maapiirkondadest. Osalemine projektides on andnud eelkõige väärtusliku suhtluskogemuse nii õpilastele kui õpetajaile, sest rääkida-kirjutada tuleb ju võõrkeeles, enamasti inglise keeles. Projektitööl on aga ka koolist palju laiem kõlapind, sealhulgas lastevanemaile ja kohalikele kogukondadele. Täheleb see ju ka kodanikuühiskonna arengut ja suuremat osalemist kõiges, mis antud kogukonnas toimub.

Projekt pole vaid reisikogemus huvitavas välisriiki, vaid ka tõsine keskendumine valitud teemale, uute teadmiste kogumine ja nende vahendamine ning sageli õpitakse rahvusvahelise koostöö käigus palju huvitavat ka oma riigi ja kodupaiga kohta.

Kõikide projektide kohta leiab palju kasulikku internetist, paraku tuleks ise olla aktiivsem ja tutvuda, mida juba on tehtud ja mida oleks senistest projektidest õppida. Eriti kasulik oleks õpetajail analüüsida, mida senine projektikogemus lubaks ka tulevikus rakendada. Hea idee võib sobida ka mitmekordseks rakenduseks ning õpetajate puhul on kõige olulisem näha just neid paljusid väikesi võimalusi oma igapäevase koolitöö huvitavaks muutmiseks.

* Soovitud tulemus

On ju ütlematagi selge, et individuaalse professionaalsuse arenguks on aineõpetusega seonduv väliskursus eriti väärtuslik, seda enam, et Eestis vastav õpetajate täienduskoolituse süsteem hetkel puudub. Parim meie koolikultuuri tuleviku seisukohalt oleks võrdleva pedagoogilise teabe üldistamine ja kättesaadavaks tegemine ning sellekohane nõustamine.

Oleme ka ise eeskujuks

Nii Euroopas kui kogu maailmas püüeldakse oivalisuse poole hariduses (educational excellence) ja selleks püütakse optimeerida kõikide olemasolevate ressursside – aeg, raha ja professionaalne kompetentsus – asutamist. Nii võiks rahvusvahelist koostööd käsitada eeskätt kui tarka haridusalaste kogemuste jagamist kolleegidega, millest on kasu kõikidele osalejatele. Selle töö organisaatorina tuleb tunnustada Sihtasutus Archimedest. Just rahvusvaheline kogemus on sageli suunanud koolirahvast uut moodi mõtlema ja nägema arengupotentsiaali ka seal, kus seda varem näha ei osatud. Ja eks uue teadmise hankimise kõrval oleme ka Euroopale vahendanud seda, mis Eestis väärtuslikku.

Meie kunsti-, muusika- ja loodushariduse korraldusest on mitmed riigid eeskujuga võtnud, aga palju huvitavat on näiteks leitud ka üldhariduskoolide koostööst ülikoolide ja ettevõtetele.

Selleks, et teha Eesti ühiskonna seisukohalt õigeid hariduspoliitilisi otsuseid tuleviku jaoks, on vaja osata kasutada mitte ainult viimase 15 aasta kogemust, vaid püüda seda sobitada meie koolikultuuri varasema väärtusliku pärandi kõrvale. Oleme seni palju võitnud, kuid kasutamata võimalusi edasi liikuda hariduse edendamisel indiviidi, organisatsiooni, kogukonna ja riigi tasandil on piisavalt. Väärtuspildi muutus põhineb ka hariduses uuel ja mõtestatud teadmisel.

Endiselt on õige: Nemo solus satis sapit! Vis unita fortior!
(Keegi pole üksikult tark. Ühendatud jõud on võimsamad)
Nii Eestis kui kogu Euroopas.

► Rõõm õppimisest, rõõm jagamisest

Häädemeeste Keskkooli inglise keele õpetaja Viktor Koopi lugu, mis võitis 2012. aastal Comeniuse täienduskoolituse esseekonkursi.

Olin inglise keelt juba 20 aastat õpetanud, enne kui jala Albi-onile sain. Lõpetasin Tartu Riikliku Ülikooli aastal 1983, kui miski ei vihjanud suurtele muutustele meie ühiskondlikus elus. Inglise keele asend toleaeagses koolis oli ebalev – peaks ju õpetama küll, aga mida ja milleks?

Oma esimeses töökohas väikeses Kesk-Eesti maakoolis sain kohe õppealajahutajalt võtta: „Milleks te niipalju seda hääldust nõuate? Kus neil seda vaja läheb?! Õpetage sõnaraamatuga tõlkimist – vaat seda läheb vaja ja ka klass on vaikne.“ Muidugi, foneetika õpetamine on küllalt lärmakas ja vahel ka naljakas ning võib kõrvalklassi matemaatika kontrollitöö untsu keerata küll.

Pröks käis 1993. aastal

Ajad muutusid, vahetasin koole ja püüdsin oma traditsiooniliste meetodite ning üha kasvavate isiklike kogemustega koolitöös ja keeleõppes toime tulla. Tunnid olid vaiksed, lapsed kirjutasid sõnu, tõlkisid tekste ja täitsid lünki. Kõik olid rahul.

Pröks käis aastal 1993 kui vahetasin elukohta ja kooli ning sain võimaluse uueks alguseks. Vahetasin välja õpikud. Lastevanemad olid ehmunud: „Siin on ju ainult pildid ja eesti keelt ei ole üldse.“ Muutusteks peab seestpoolt valmis olema. Vaikseltselt uurisin ise uusi meetodeid ja käisin jõudumööda kursustel. Ühe sellise kinkis meile filantroop George Soros. See kursus löi paljud Eesti inglise keele õpetajad tardumusest lahti – olime astunud kommunikatiivse keeleõppe ajastusse. Ometigi läks veel 10 aastat kuni mu unistus Inglismaal õppimisest täitus. See oli Eastbourne School of English, East Sussexis.

Eastbourne on umbes 100 000 elanikuga suvituslinn, ajaloolise Hastingsi ja suvepealinna Brighton'i vahel. Inglismaa kogu oma ilus: kõrged rannakaljud, sadamakaid, sadu purjekaid, taustal South Downsi mäed. Eastbourne School of English asutati juba 1936, et suvitavatele jõukatele välismaalastele inglise keelt ja kultuuri õpetada.

Kõige tähtsam on „Kuidas?“

Minu kursus sisaldaski mõlemat poolt: paarisloeng metoodikast ja teine paarisloeng inglise kultuurist, lisaks praktilise keele tunnid. Põhiõppejõud Rolf Donald ja Mitch Mitchell olid sõbralikud meelelahutajad, kes õpilaste (õpetajate!) lõbustamise kõrval ka keelemalle, häälduse nüansse ja inglise kultuurilugu tutvustasid. Olen hiljem käinud veel kahel täienduskursusel ja mulle tundub, et täiskasvanukoolituses on kõige tähtsam mitte „mida?“ vaid „kuidas?“ Olgu siis tegusõna vormistik, intonatsiooni nüansid või 18. sajandi aadli kombes – ikka peab kasvõi näide olema see suhkrutükk, mis õpilase muigama paneb. Samas pole inglise õpetaja iialgi familiaarne ega pealetükkiv – tema nali on selleks liiga abstraktne, et kedagi isikuliselt riivata.

Eastbourne's tutvusin humanistliku keeleõpetuse printsipidega, põhimõtteks ikka õpilase abistamine, julgustamine, ja isegi lohutamine, kui vaja. „Kes ei oska hästi kirjutada, see võib osata hästi lugeda või kuulata. Kes ei saa hääldamisega hakkama, võib ju kenasti kirjutada“ (näiteks toodi poola päritolu inglise kirjanik Joseph Conrad, kes ei suutnudki elu lõpuni „korralikult“ hääldada).

Siinkohal tuleb meelde Eesti koolides ikka veel praktiseeritavad sõnade „tööd“ . Ikka 50-60 või 100 sõna pähe! Kui teed veel mõned kirjavead, oled lootusetult keskpärane!

Vigadele ei osutata

Humanism ja demokraatia õpetamisel ongi põhimõtted, mida kõigil kolmel täienduskursusel õppisin. Valikute paljusus nii õpiku valimisel, õppematerjali varieeruvus ja õppuri taseme ning huvide arvestamine on põhimõtted, mida saab rakendada ka väljaspool keeletunde. (Eesti õpetajatest on vaid kolm protsenti saanud täienduskoolitust välismaal, nendest kolmest protsendist moodustavad suure enamuse võõrkeeleõpetajad, kellest jälle omakorda paljudki on korduvkoolitustel osalejad. Kas meil puudub motivatsioon, vahendid või on takistuseks keelehirm?)

Suhtumine vigadesse ja kõrvalekaldumine normist on inglise kultuuriruumis vägagi tolereeriv. Ühest küljest kalduvus ülistada traditsiooni ja normi, teisest küljest lubada sellest kõrvalekaldumist. On küll Queen's English ja RP, ent ometigi pole vale ka

pakistani ega poola aktsent. Keeleõpetuses tuleb jälgida kristlikke põhimõtteid – andestav õpetaja on ka armastav õpetaja ja vigadele ei osutata. Õigupoolest märkasin, et vigadega isegi lepitakse!

Ei saa kuidagi mööda kaasõpilastest-õpetajatest. Selle kirjeldamiseks sobib väga hästi tänase Euroopa Liidu kirjeldus: enesekindlad ja veidi arrogantsedki saksa, šveitsi ja hollandi õpetajad, ülipuhta häälduse ja laitmatu grammatikaga, püüdlidud ja iga sõna konspekterivad ülitöökad ida-euroopa õpetajad ning muretud itaallannad-prantslannad, kellel ei lähe korda ei hääldus ega grammatika! Omaette nähtuseks olid „Abba-tüdrukud“ – noored rootslannad, kes igat lauset alustasid sõnadega „Well, the feminist point of view is that...“ Kolleegidelt õppisin palju: erinevate maade haridussüsteemist, moes olevatest keelemetoodikatest, aga ka nende argipäevast. Et meie palk on nadi, aga ometi võrreldes Ida-Euroopaga suur. Et meie koolide sisustus ja IT on kõrgelt üle keskmise. Üle kõige rõõmustas mind see, et Tartu Ülikooli inglise filoloogia teoreetiline osa kannab välja ka 30 aastat pärast lõpetamist. Minu viimane koolitus oli paar aastat tagasi Oxfordis. Tundsin ennast kõrvust tõstetuna kui suutsin lingvistika loengus õppejõule sekundeerida.

Õpetaja motiveerib õpilasi niikaua kuni...

Eks raamatuteadmisi saab omandada ka kodustel kursustel ent ehtsat inglise keele keskkonda ja kultuuriruumi saab ainult kopeerida, mitte luua. Lisaboonusena keelekeskkonnale sain ka tubli annuse loodusest – nii Eastbourne kui Plymouth paiknevad hingematvalt ilusates piirkondades, Oxford on aga elav ajaloomuuseum.

Pärast täienduskoolitusi Inglismaal olen alati veidi ka ise muutunud. See vast ongi koolitajate eesmärk – jagada koos raamatutarkusega ka oma hoiakuid ja põhimõtteid, muutes sellega õpetaja isikut. Kodus Eestis ei suuda sellest lummusest veel hulga aega vabaneda ja tahes tahtmata kandub midagi üle ka õpilastele. Kes veskil käib, sellele ikka jahu külge jääb.

Söandasin hakata õpetama ka inglise kultuuri, ajalugu ja geograafiat. Olen endale sõnastanud veidi egoistliku põhimõtte: „Õpetaja motiveerib õpilasi niikaua kuni ta ise õpib.“ Loodetavasti jagab lugeja minu põhimõtet.

► Comeniuse-aasta aitab võrsil korralikult sisse elada

Comeniuse praktikalugude konkursi III koha võitja Tallinna Muusikakeskkooli eesti keele ja kirjanduse õpetaja Eeli-Kadri Post kirjutas loo õpetaja praktikast. Loo kirjutamise ajal viibis ta veel Rootsis praktikal.

Saabusin siia mägisesse Dalarna maakonna väikesesse nurka Rättviki (4000-elanikuga asula Rootsi keskosas Siljani järve kaldal) augusti õhtupoolikul hiirvaikse ja hirmkiire moodsa lääneeuroopa rongiga. Esimese vaatepildina Rootsist avanes mulle rongiaknast idülliline kuppelmaastik järvesilma ja mäenuppudega. Noogutasin endamisi äratundvalt – just sellisena ma kõike kujutanud olingi. Maaliline ja vaheldusrikas Põhjamaa loodus, millesse lõikub heaoluühiskond oma moodsate ja turvaliste rongide, Volvode ja vaskpunaste ühepereelamutega. Teadsin juba ette, et Dalarna on väidetavalt kauneim Rootsi maakond, et Rootsi on kallis, keskkonnateadlik, sotsiaaldemokraatlik heaoluühiskond, et rootslased on töökad, täpsed, rikkad, suitsidaalsed, üleolevad, introvertsed võrdõiguslikult meeletatud inividid. Arvasin, et minu küllaltki süstematiseeritud eelteadmised keelest ja kultuurist aitavad mul kiiresti sisse elada. Sellise, pisut üleoleva hoiakuga alustasingi oma rahvusvahelist õpetajapraktikat pisut enam kui kolm kuud tagasi.

Stereotüübid kinnitused ja purunesid

Kindlaskujunenud eelhoiakutest hoolimata tundsin end kooli saabudes üsna halvasti ja ebakindlalt. Arvasin, et minul kui eesti keele ja kirjanduse õpetajapraktikandil polegi justkui oma kitsa erialavaldkonna tõttu välismaale asja. Imestasin siis, et Rättviki gümnaasium, kuhu ma sattunud olin, sellest mingit probleemi ei teinud ja mulle kiiresti tegevust leidis. Siiralt abivalmid õpetajad abistasid mind alguses praktiliselt igal sammul, võiks öelda, et lahkus, millega mind vastu võeti, ei haakunud mingil viisil minu ettekujutusega külmast Skandinaavia inimesest.

Pean tunnistama, et minu küllaltki lünklik teadmine Rootsi riigist ja rootslastest lagunes kildudeks juba esimestel praktikapäevadel - nii mitmekihiline ja mitmekultuuriline maa nagu tänane Rootsi võib stereotüüpe ühtlasi nii kinnitada kui ka kummutada. Oma põhiülesandena asusin minu enda suureks imestuseks

abistama rootsi keele õpetajaid rootsi keele algkursuse läbi viimisel. Olen selle ülesande kujul saanud äärmiselt keerulise, kuid ka erakordselt huvitava väljakutse. Minu õpilasteks said peamiselt täiskasvanud immigrandid – motiveeritud ja lootusrikkad inimesed maailma eri nurkadest, kes on Skandinaaviast uut elu alustama tulnud. Neil kõigil on erinev kultuuriline ja hariduslik taust, kombed ja harjumused, erinev emakeel, kuid üks eesmärk – õppida koos suhtlema, töötama ja elama rootsikeelses ja –meelses ühiskonnas. Minu õpilaste hulgas on akadeemikuid, on kirjaoskamatuid. On neid, kes alustavad kooliteed esimest korda elus ja peavad seda suureks privileegiks, on teisi, kes ohtes peavad juba teistkordselt otsast alustama.

Iga päev on mulle kultuurisümposion

Peaaegu tunnistama, et keeleõppe tähendus muutus minu jaoks radikaalselt, kui nägin, missuguseid huvitavaid väljakutseid koolitunnid võimaldavad. Keel ei ole pelgalt suhtlusvahend või abstraktne reeglite kogum, keelega mõtestame maailma ja loome sotsiaalseid suhteid. Taipasin, et keelel on minu õpilaste jaoks suur sümbolne väärtus, sest see on nende üks tulevikku. Seetõttu ei tohiks ka keeletunnid piirduda vaid kirjutama-lugema õppimisega. Uute mõistete tundmaõppimisega püüavad siinsed õpetajad avada ka järjekordse ukse rootsi kultuuriruumi. Et õppida tundma toidutegemiseks vajaminevat sõnavara, küpsetasime klassiga ühiselt traditsioonilisi kaneelisaia; et tutvuda siinse taime-ja loomariigiga – külastasime kohalike talupidajate lautu ja talle ja loodusloo muuseumi.

Olen samuti aru saamas, kui oluline on integratsiooni juures kultuuride vastastikune mõjuväli: õpetamisprotsess ei saa kunagi olla valutult ühepoolne, sest mitte ainult õpetaja, vaid ka õpilased tutvustavad oma maad ja keelt. Iga päev koolis on minu jaoks suur kultuurisümposion, kus kohtuvad Rootsi, Türgi, Tai, Filipiinide, Brasiilia, Peruu, Kanada ja Eesti esindajad.

Palju küsimusi ja mõtlemisainet

Mul on hea meel, et hoolimata oma algsest ignorantsusest hoiakust, ei pääsenud ma igapäevastest ehmatusdest koolis. Individuaalne siin-ja-praegu kogemus erineb alati igasugustest pealiskaudsetest üldistustest. Vaid mõni nädal tagasi rääkisime keeletunnis õpilastega perekonnast ja joonistasime sugupuid. Selle tegevuse käigus õppis üks noor ema esimest korda kirju-

tama oma tütre rootsipärast nime. Rõõm, mis teda valdas, on kirjeldamatu. Minagi aga olin ühtaegu nii õnnelik kui ka hämmeldunud. Arvan, et õpetamiskogemus nii mitmekülgses keskkonnas ongi aeg-ajalt positiivselt šokeeriv. Positiivselt, sest ärgitab küsima – kuidas on see võimalik? – ning seejärel ehk nägema, miks ja kuidas see kõik, mis mulle kodus nii võõras, on reaalse kusagil mujal või/ja kellegi teise jaoks.

Geograafilisest ja kultuurilisest lähedusest hoolimata pakub elu Eesti naaberriigis üllatusi ka argielu rindel – kõik on päris sarnane, aga siiski täiesti uus. Hakkan tasapisi harjuma, et rootslased võivad ühel hetkel olla lahked, avatud ja abivalmid, teisel hetkel endassetõmbunud oma-töö-kallal nokitsejad. Hakkan harjuma ka kange kohvi ja tihedate fika- pausidega (kollektiivne töövaba hetk kohvi ja võileiva jaoks, vähemalt kolm korda päevas), sest need tohitud kohvitamised annavad hea võimaluse kolleegide tundmaõppimiseks ja pingete maandamiseks. Eriti meeldib on järgida alguses liigse viisakusena tundunud tava: tervitada kolleegi või lihtsalt tuttavat nägu iga kord, kui teda kohtad – ka mitu korda päevas. Aga muidugi on lihtsalt tore kaasinimest märgata!

Iga päev tekitab jätkuvalt uusi küsimusi igas eluvaldkonnas. Võib-olla teate teie, miks armastavad põhjamaised rootslased regulaarselt tortiljasid süüa või miks ei panda põhikoolis õpilastele hindeid? Kuidas on see võimalik, et paljud rootslased ei tea Eestist midagi? Kas Rootsi koolilapsed on ärahellitatud või lihtsalt eneseteadlikud? Kui paljud rootslased tunnevad rahvuslikku uhkust, kui kõne alla tuleb näiteks Volvo ja Ikea? Miks peavad kõik eramajad olema vaskpunased? Kas monarhia aeg Rootsisis on lõppemas? Miks ei salli rootslased teietamist?

Leian, et praktika-aasta välisriigis pakub palju mõtlemisainet ja ka terve virna praktilisi oskusi tulevaseks tööks. Võõras keskkonnas on ehk alguses isegi lihtsam avatumalt, tähelepanelikumalt ja loovamalt toimida. Comeniuse-aasta on piisavalt pikk aeg, et mitte ainult eemalt võõrastada, vaid korralikult sisse elada. Ma ei eeldagi, et kõigest alati aru saan, kuid tahan ja loodan veel paljustki osa saada.

1.3 Kutseharidusprogramm Leonardo da Vinci

Leonardo da Vinci sihiks on olnud tõsta kutseõppeautuste ja tööturu osapoolte koostöö kvaliteeti, parandada esmases kutseõppes ja jätkuõppes osalejate õpirännet ning soodustada uuenduslike kogemuste levikut kutsehariduse vallas.

Aastatel 2007–2013 on Leonardo toetanud Eesti kutseharidust **12,6 miljoni** euro ulatuses. Valdav osa sellest, **8,7 miljonit** on kulunud **õpirändele**, järgnevad uuendussiideprojektid ligikaudu 3 miljoni, koostööprojektid 0,8 miljoni ning ettevalmistavad lähetused rohkem kui 110 000 euroga. Õpiränne jaguneb kolme sihtgrupi vahel: kutseõppe õpilaste õpiränne (ligikaudu 70% õpirände toetussummadest), töötajate õpiränne ja spetsialistide õpiränne.

Õpiränne

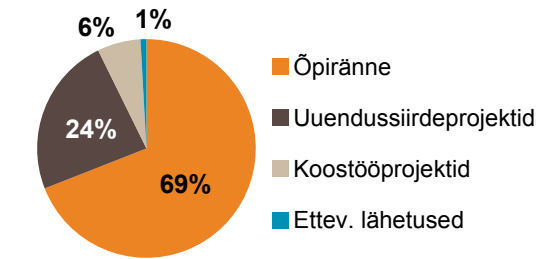
Rõõm on tõdeda, et alates 1997. aastast, mil Leonardo alustas, on õpirändes osalenud enamik Eesti kutseõppeasutusi. Vähesed toetust mittetaotlenud koolid on olnud partneritena kaasatud teiste asutuste projektidesse. Peab siiski tõdema, et mõnes koolis on Leonardo õpiränne hoogsam kui teises. Märkilise tähendusega on ka see, et koolide arengukavades on rahvusvahelisest koostööst saanud prioriteetne tegevus.

2007-2013 sooritas Leonardo kaudu **õpirände** kokku **4363 inimest**, neist **kutseõppe välispraktika** kokku **2772 noort** (ligikaudu 2/3 õpirändest) ning **1261 kutsehariduse spetsialisti** värskendas oma teadmisi Euroopa kolleegide juures. Euroopas vahetasid kogemusi **330 Eesti asutuste ja ettevõtete töötajat**.

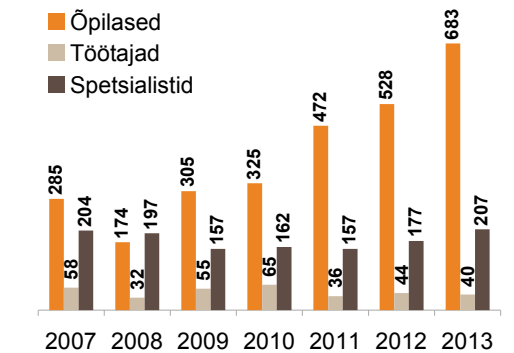
Esmast kutseharidust omandavate õpilaste praktika

Kutseõppeasutus on edukas, kui tema lõpetajad on edukad, kui ta stimuleerib õppuri soovi õppida, valitud kutse omandada ning sellel kutsealal hästi töötada; tema kriitilist mõtlemist, arenemistahet; kui ta valmistab inimest ette kohtuma keerulise ja pidevalt muutuva tööeluga, kinnistab inimlikke väärtusi, mis aitavad kiiresti arenevas maailmas toime tulla. Kõiki neid väärt omadusi stimuleerib kutseõppurite 3-5nädalane välispraktika.

▼ **Joonis 9.**
Leonardo da Vinci eelarve alltegevuseti 2007-2013.

▼ **Joonis 10.**
Leonardo da Vinci programmi õpiränne 2007-2013.

Esmast kutseharidust omandavate õpilaste praktika lemmiksihtriigid on Soome ja Saksamaa, tootlustusvaldkonnas vaadatakse enam Itaalia ja Hispaania poole, soovides eelkõige lähemalt tundma õppida nende maade köökide eripära. Kaugematest sihtpunktidest on meie praktikandid jõudnud näiteks Maltale ja Kanaari saarele, järjest tõuseb huvi programmis suhteliselt uue riigi Türgi vastu.

Koolide välispraktika taotluste mahud on pidevalt tõusnud. Kui programmi algusaastatel oli 10-15 projektis osalejat juba märkimisväärne saavutus, siis täna küünib suuremate kutsehariduskeskuste projektides osalejate arv juba üle 100. Koolid soovivad välispraktika võimalusega kutseõpet vääristada, tublimad välispraktikale lähetajad on olnud Rápina Aianduskool, Kuressaare Ametikool ja Rakvere Ametikool.

Tööturul olevate inimeste (k.a äsjased koolilõpetanud) praktika

Leonardo da Vinci programmi praktikameetme teine haru on töötavate või tööd teha soovivate/tööd otsivate isikute (sealhulgas koolilõpetajate) õpirände toetamine. Taotlevate asutuste ring on olnud väga lai suurtest ettevõtetest väikeste MTÜ-deni. Heade näidetena võib esile tuua Eesti Kunstiakadeemia usinust oma lõpetanutele tee silutamisel töömaailma või MTÜ Uus Sild tänuväärset tegevust Ida-Virumaa mittepõhirahvusest töötutele välispraktika korraldamisel. Töötajate praktika eelistatav pikkus on 6-9 nädalat ja lemmiksihtriigid Saksamaa, Suurbritannia, Soome ja Skandinaaviamaad.

Kutsehariduse spetsialistide lähetused

Kutseõppeasutuse edukus sõltub selles töötavate inimeste teadmistest-oskustest, mis tähendab, et oluline on teadmiste-oskuste pidev kaasajastamine. Kutseharidus-spetsialistide lähetustel on osalenud töötajaid pea kõigist Eestimaa kutseõppeasutustest, mitmetest erialaliitudest ja mujalt. Osalenute arv on vaadeldaval perioodil olnud stabiilne – keskmiselt on ennast täiendamas käinud **180 inimest aastas** ning toetussumma sellele meetmele on

olnud keskmiselt **286 909** eurot aastas. Enim on lähetustes käinud kutseõppeasutuste õpetajad, koolijuhid ja täiskasvanute koolitajad. Valdkondadest on olnud populaarseimad õpetamine ja koolitamine, majutamine ja tootlustus ning ehitus. Riikidest on enim rännanud Saksamaale ja Soome, kuid palju on käidud ka Suurbritannias, Itaalias ja Hispaanias.

Euroopast pärit praktikant või õppejõud on Eesti ametikoolis üsna igapäevaseks nähtuseks saanud – siia tullakse, sest nii pakutava õpetuse kui ka koolide varustatuse tase hakkab jõudma EL arenenud riikide tasemeni, kohati julgeks seda isegi paremaks tunnistada.

Koostööprojektid

Leonardo koostööprojektid, aitavad luua õppeasutustele uusi institutsionaalse arengu võimalusi, olles ühendusliiks uuendusprojektide ja õpirände vahel. Leonardo da Vinci koostööprojektide teema peab olema seotud kutsehariduse ja -koolituse või tööturuga. Koostööprojekt on väga hea vastastikuste õpitegevuste viis (nt kvaliteedi tagamine ja hindamine, testimine ja arendustöö, pädevuste kaardistamine, oskuste täiustamine jne), nad võivad seada keskmisele nii õpilaste aktiivse osaluse kui ka õpetajate, õpilaste või kutseharidus- ja koolitusspetsialistide vahelise koostöö.

Aastatel 2008-2013 läks käiku **53 uut koostööprojekti**, neist **neljandik on Eesti koordineeritud projektid** (13); vahendite olemasolu korral võiks see arv ka suurem olla, sest finantseerida on olnud võimalik ainult 19% esitatud taotlustest. Eesti on toetanud 18 programmis osaleva riigi koordineeritud projekte. Suurema osakaaluga on Saksamaa, Taani ja Türgi koordineeritud projektid. Aastas on saanud toetuse ligikaudu 10 projekti, nende hulgas on olnud ka vähemalt üks Eesti koordineeritud projekt. Prognoosi kohaselt tehakse koostööprojekti raames 6 aasta jooksul kokku ca **728 välislähetust**. 2009. aasta paistab selles suhtes eriti silma, sest siis viidi ellu 4 Eesti organisatsioonide koordineeritud projekti.

Taotlejate hulgas on lisaks koolidele ka palju mittetulundus- ja osaühinguid. Rahastatud projektide teemad on kuue aasta jooksul varieerunud aiandusest karjäärinõustamiseni ning ehitusest iluteeniduseni. Koostööprojektides osalejad hindavad kõrgelt võrkeleostuse paranemist ja kultuurialaste teadmiste täiendamist. Samuti tuuakse seoses projektitegevustes osalemisega välja motivatsiooni tõus, positiivne mõju sotsiaalsetele oskustele ning põnevad projektijuhtimise kogemused.

Uuendussiideprojektid

Seitsme aasta jooksul on 17 Eesti koordineeritud uuendussiideprojekti toonud Eestisse uusi meetodikaid, terviküsteeme õppe paremaks korraldamiseks, kvalifikatsioonistandardeid, õppevahendeid, õppekavasid, sh e-õppekavasid. Neljandik projektidest on seotud tervishoiu valdkonna arendustega. 7 aasta jooksul on Ida-Tallinna Keskhaigla, Järvamaa Kutsehariduskeskus ja Pärnu Saksa Tehnoloogiakool kõik kahe uuendussiideprojekti koordinaatorid olnud.

Lisaks oma projektide initsieerimisele on Eesti organisatsioonid osalenud **partneritena ligi sajas** teiste riikide **siideprojektis**, tuues nii oma organisatsiooni kui ka majandussektorisse innovatsiooni. Projektitöö vahendusel sündinud kontaktid on ettevõttele väga väärtuslikud, kasulik koostöö juba tunduvalt laiemate ettevõtmiste elluviimisel lähtub sageli just neist kontaktidest. Tekkinud koostöövõrgustike raames sünnib jätkuprojekte, vahetatakse töötajaid, laienevad ekspordivõimalused.

Heaks näiteks on 2011. aastal rahastatud siideprojekt CNC Multimedium, mille kaudu siirati Eestisse Saksa firmast Keller hästi toimivad simulatsiooniprogrammid CNC tööpinkide töövõtete omandamiseks, mille tulemusena avas Tallinna Tehnikakõrgkool CNC tööpinkide kompetentsikeskuse. ITT Grupp on kogu perioodi vältel rikastanud mehhatroonika valdkonna õpet uue meetodikaga, milleks on kaugjuhtimisega töö robotitega kodulaborite vahendusel.

Kokkuvõtteks

Kutsehariduse büroo põhiline pikaajaline eesmärk - parandada projektitaotluste ja tegeliku projektitöö kvaliteeti - hakkab vilja kandma. Näiteks õpirändeprojektide taotluste tase on muutunud nii kõrgeks, et rahastuse saavad ainult väga head ja head taotlused. Leonardo toetuse on saanud 63% õpirände taotlustest, mis tähendab, et ressursside nappuse tõttu jääb lähetusse/praktikale saatmata rohkem kui kolmandik soovijatest. Järjekindla tööga üritame jõuda ka projektide läbiviimise ühtlaselt kõrge tasemeni: praktiline projektitöö ja aruannete hindamise tagasiside suurendab projektijuhtide kogemustepagasit, iga järgmine projekt on eelmisest parem. Taotluste parema kvaliteedi üks lähteid on kahtlemata olnud ettevalmistavate lähetuste meetme olemasolu.

Koostööprojektide meede keskendub koostööle kui protsessile, mistõttu iga projekti üks tulemus on saavutatud mõju. Murettekitav on siiski fakt, et koostööprojektide taotlustest saab eelkõige rahaliste vahendite nappuse pärast toetuse vaid viiendik. See esitab kõrged nõuded nii aruandlusele kui ka selle hindamisele: mõju on nähtus, mida on väga raske mõõta. Uuendussiideprojektide valikul oleme varasematel aastatel lähtunud eelkõige taotluse kvaliteedist, eelistanud suunata vahendid pigem alarahastatud õpirändesse kui rahastada keskpäraseid või kehvapoolseid siidprojekte (toetuse on saanud 40% taotlustest). Viimastel aastatel on ka siidiprojektide tase oluliselt paremaks muutunud, seda nii taotlemise kui ka realiseerimise seisukohalt.

► Iga sekund oli omaette elamus

Järvamaa Kutsehariduskeskuses autotehnika erialal õppiv Mario Läte kirjutas loo enda praktikast Itaalias. Lugu hinnati 2012. aastal Leonardo praktilugude konkursi parimaks.

Et kõik ausalt ära rääkida, peaksin alustama tegelikult veidi varasemast ajast, kui sain ühe huvitava kõne oma vahvalt kursusejuhatajalt, kes ärevil häälel pakkus mulle eluvõimalust minna Itaaliasse, ja et ma oleksin viimane munk, kui ma seda pakku mist kohe vastu ei võta.

Aga et mitte valmistada kellelegi pettumust, siis ma võisin võtta kaasa oma vahva ja tubli kursusekaaslase, kellega koos siis võtsime selle Itaalia-katsumuse vastu.

Aga jõudsime kenasti lennuki peale ja peale seiklemissi maal ja õhus, jõudsime peale lõunat ilusasse maalilisse Rooma linna, kust edasi pidime sihtlinna sõitma rongiga. Ma pole kunagi välismaise kiirrongiga sõitnud ja 300km/h tunnis sõitev rong on elamus omaette. Umbkaudu 700 kilomeetrit ja lugematu hulk kulunud närvirakke hiljem, jõudsime õhtul kell 22.15 oma sihtpunkti. Muidugi vihmane ilm ja oma teadmatus mängisid rolli selles, et me tulime rongi pealt maha üks peatus varem, ehk siis ligi 2 kilomeetrit õigest kohast. Aga see meid ei heidutanud. Mis see ikka eestlase meelt murrab, võib-olla ehk väike nälg, mis pakitses juba rinnus otsapidi.

Meid, eestlasi, oli kokku neli. Mina, minu kursavend Kaido ning Sander Viljandist ja Ragnar Väike-Maarja koolist. Minu, kui kõige vanema, kohus oli siis olla teistele tõlgiks ja abiks, kuna nende inglise keel oli pisut kohmetu, kuid polnud sellest lugu, seal kaugel Itaalias ei räägi eriti keegi inglise keelt. Seda muidugi saime hiljem valusalt tunda. Aga ma juba eestlase rõõmsat meelt mainisin, eks?

Saime lõpuks väsinuna omale elupaiga ja vajusime õndsasse unne. 19 tundi kestnud päev võttis võhmale ka kõige vägevamad mehed ja nii me jäime oma 3600 kilomeetri pikkuse reisi väsimust välja suruma..

Kuhu me sattusime?

Linna nimi, õigemini linn linnas, on Rende/Cosenza, suuruselt sama, mis Tartu ja Viljandi rahvas kokku liita ning linn kahe mäe vahele pikaks venitada. Rende on siis justkui kesklinn, mida ümbritseb äärelinn Cosenza. Meie esimene elamispaik oli algselt Cosenzas ning kontorisse oli meil umbkaudu 40 minutit jalutamist. Peale mõningaid nurinaid teemadel - miks pesumasina juhe on pooleks, miks duši kohal ripuvad lahtised elektrijuhtmed, miks külmik ei tööta, miks süüa ei saa teha, miks elamine on külm, jne - saime omale uue elamise juba Rende linna. Kõigest veerandtunni kaugusel kontorist. Lisaks ka uhke vaade mäestikule. Pealegi oli ka nüüd poeskäimine lihtsam - õhtul töölt tulles käisime alati vahvas Mare Luna restoranis söömas, mis meile võimaldati ning möödaminnes saime ka suurest kaubakeskusest omale õhtuse nosimise kätte.

Kui nüüd natuke teemat kallutada ja teha ülevaade kohalikust elust, siis mulle oli kõik võõras - ei ole harjunud nägema noori kainenena ning keegi ei pruukinud isegi ööklubis eriti alkoholi. Seal on väga populaarne olla õhtul seltskonnaga jäätisebaaris, süüa jäätis ja minna koju. Vastupidine meie noortele. 1:0 nende kasuks.

Seal ei olnud ka eriti tänavatel kaklemist - eks omad kiskumised olid, aga need viidi alati nurga taha, suure rahva silme eest ära. No Itaalia mehed on juba loomult sellised elavad ja kuumaverelised. Anname andeks.

Lisaks kasutab Itaalia ära hästi palju omatoodangut. Kohalik vein, kohalik leib, kohalikud aiasaadused. Mitte miski polnud imporditud ega säilitusainetega. Väga meeldis see naturaalsus, mis iga toiduga kaasas käis. 2:0 nende kasuks.

Hinnapoliitika võttis siiski nurisema. Ehkki me oleme juba harjunud 2 aastat eurorahaga ja sellega kaasnenud hindadega, siis Itaalias isegi väike karastusjook maksis rohkem, kui liiter bensiini ning saiakesed lausa kaks liitrit... Kodused õnneks saatsid ka raha juurde, et me päris nälga ei sureks ja nii me saime täitsa hakkama.

Meie esimene nädal sisaldas endas ka keeleõpet ja ühel ilusal õhtul tehti ka vanalinnas jalutuskäik ja selline kultuuri tutvustav dialoog käis asja juurde. Meid juhendas Läti neiu, kes suhtles meiega vabalt inglise keeles ja meid kutsuti isegi õhtusöögile, mis oli meile väga mokaööda.

Keeleõpe läks meil üle kivide-kändude, sest meil oli algusest peale teadmine, et inglise keel võidab kõik, kuid paraku, nii kaugel Lõuna-Itaalias, ei ole turistimagneteid, mistap puudus vajadus võõra keele jaoks. Ainult ööklubis sai rahus suhelda. Aga me ei andnud alla ja võin öelda, et esimese kuu lõpuks juba saime töökaaslastega üsna normaalselt suhelda.

Töörütm samba saatel

Tööl hakkasime käima juba esimese nädala kolmandamal päeval. Jällegi kavamuutus, sest tegelikult pidime tööle hakkama alles PEALE keeleõpet ja see tekitas natuke tuskka.

Aga ei saanud jonnijätta ja õppisime vähehaaval käibefraase ja iga lõunapaus kulus jälle vestmikus tuhnimiseks, et midagi uut ja huvitavat neile öelda. Neile meeldib väga suhelda. Oi kuidas meeldib! Isegi see ei takistanud, et meil keel nii algeline oli. Meie vahva ülemus Bruno hakkas kätega näitama ja rõhutas alati nimisõnu, nii saime selgeks enamik tööriistu, et kui selline tuttav sõna kõlas, siis teadsime, mida parasjagu vaja on.

Minu ja Kaido töökohaks sai siis selle linna suurim Honda-Chrysleri esindus. Selle omanik Fabio ja tema isa on siis suured miljonärid ja elasid suhteliselt laia elu, meister Bruno on hariduselt elektrik ja tema väga vähe üldse mutrivõtit puudutas. Kõik võtmed tema kapis särasid uhkusega. Meie juhendajaks oli 50-aastane Vincenzo, kes vahest lõunapausi ajal liiga palju espressot tarbis ning töökoja arvutist lahtiriitunud naisi vaatas.

Aga väga tore inimene, lasi meil Kaidoga iseseisvalt töötada, me tegime kõike hoolega ning teatav usaldus tekkis. Honda poole peal oli üksildane Mauro. Mauro oli nimelt üldse pärit Brasiiliast. Andis meile vahest sambraütmete saatel Brasiila nätsu ja laulis oma kodumaa laule. Aga tundus, et ta ei ole hiljuti tulnud, tema itaalia keel oli laitmatu.

Kuna meie keel oli konarlik, siis saime alguses lihtsamaid asju, alates töökoja koristamisest, kuni lõpuks saime reaalselt ka autode kallale. Hooldused, rehvivahetused, autopesud, kui nimetada mõnda. Mina sain ka päris mitmeid käigukaste ja sidureid remontida. Tähtsamad asjad jäeti ikkagi mehaanikute jaoks. Ehk siis midagi oluliselt uut juurde ei õppinud.

Omalt poolt saime näidata seniõpitud ja neile see meeldis, kuigi alguses läksime tülli mutrivõtmete kasutamise osas. Itaalias õpetatakse autotehnikuid veidi teisiti ja nende põhilised töövahendid on veidi teised, kui meie oleme harjunud kasutama. Aga sellest polnud lugu.

Ei miski meie rõõmsat meelt murdnud ja eks püüdsime siis kohanduda nende tavade järgi.

Meestel võttis silma veele

Ja nii see 7 nädalat läks justkui linnulennul. Ärasõidupäev tuli nii kiirelt, et meestel võttis lausa silmad veele, kui läksime viimase tööpäeva hommikul, kook näpus, töökotta. Pakkusime head-paremat, nagu eestlasel ikka kombeks, Itaalia kombe kohaselt põsemusid ja surusime kätt ning jätsime neile ka pudeli Eesti kangemat. Bruno silmad löid särama - midagi huvitavat saab jälle mekkida.

Ja nii me neist lahkusime. Kahjuks ei olnud meie viimasel päeval kõiki kohal ja grupipilt jäi tegemata, kuid pilte tegime me isekeskis koguaeg.

Ja 15. aprilli varahommikul tuli meile kodu juurde vastu lennujaama buss ja viis meid ära. Eks ikka tuli pisar silma, kui meenusid need vahvad hetked tööjuures. Bruno viis meid kordamööda tihti linna peale, tegi alati kohvi välja ja sedagi ühes kindlas kohvikus, kus oli tema lemmik suurte rindadega näitsik leti taga. Meenusid lõunapausid, kus me Kaidoga maja taga päikest nautisime, sest itaaliapärase lõuna on 2 tundi pikk ja selle ajal jõuab isegi und näha. Ja meenusid nende kurvad näod, kui viimasel päeval lahkusime...

Kõik see oli väga tore ja liigutav. Itaalia rahvas on ääretult sõbralik, ääretult lahke ning suure südamega. Millestki polnud kellelgi kahju ning kõige jaoks leiti lahendus. Kui oleks võimalik, läheks tagasi sinna, kuid kodumaal vaja enne suuri tegusid teha, et sõiduraha koguda.

Ei saa jätta ka mainimata, et kahekümne neljandama märtsi hommikul istusime neljakesi rongile ja sõitsime veerand tundi Paolasse, Vahemere äärde. Kuigi seal oli alles 25 soojakraadi, siis kohalike jaoks oli jahe, meie eestlased aga, haarasime välja oma janukustutusvahendid ja nautisime laineid ning suplust täiel rinnal. Eriti veel, kuna rand oli tühi. See jääb alatiseks meelde.

Olen väga õnnelik, et mul oli selline võimalus avardada oma silmaringi nii erialaselt, kui kultuuriliselt. Teist sellist võimalust ehk elus enam ei tule ja ma olen rahul, et olen selle läbi teinud. Sedasama soovitan kõigile, kellele pakkumine laekub. See on selline koht, kus pea ees sukeldumine on täiesti vabatahtlikult kohustuslik. Iga sekund on omaette elamus. See, et kohalik keel esimese hooga ei suju, ei ole oluline. Kõik on saavutatav ka kehakeeles, seda tõestas Itaalia meile korduvalt ja väga selgelt. Ei maksa karta.

► Euroopa haridusruumis on koostöö möödapääsmatu

Kuressaare Ametikooli arendusdirektor Sirje Ellermaa kirjeldab, kuidas nende koolis hariduse eksport-import toimunud on.

Kuressaare Ametikooli rahvusvahelise koostöö alguseks võib pidada 1991. aastat, kui kooli juhtidel ja õpetajatel oli võimalus külastada kutseõppeasutusi Bornhormil ja Ahvenamaal. Esi-mestest kogemustest said alguse mitmed suured muudatused kooli jaoks nagu õppehotelli ja - restorani avamine ning turismierialade käivitamine. Põllutöö- ja kodumajanduskooli jaoks oli see väga uuenduslik, sel ajal ilmselt ka riskantne lähenemine.

Samas vaimus on jätkatud tänaseni. Koostöövõrgustik hõlmab pea kogu Euroopat, ikka on meil teistelt midagi õppida ning õpitut kooli ja õppurite-õpetajate arenguks kasutada.

Euroopa Liidu haridusruumis on koostöö teiste õppeasutuste ja tööandjatega nii kodus kui liikmesriikides möödapääsmatu.

Tähtsates raamdokumentides nagu aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu strateegia „Euroopa 2020“ kajastuvad prioriteetidid ja meetmed läbivad ka ametikooli rahvusvahelisi projekte. Tehakse neid ju kindla eesmärgiga tõsta koolituse kvaliteeti ja õpetajate kompetentsust, tagada õppe kaasaegsus

ja vastavus tööturu nõuetele, soodustada õppijate-töötajate piiriülest liikumist, arendada õppijate ja õpetajate võtmepädevusi ning tõsta kutsehariduse mainet.

Isiklikud kontaktid loovad hea partnerluse

Kuressaare Ametikool on läbi aastate olnud edukamate Leonardo da Vinci programmi projektitaotluste esitajate ja toetuse saajate hulgas. See on olnud võimalik tänu kindlatele kooli arengukavast lähtuvatele eesmärkidele (igal aastal sooritab 4% õpilastest praktika ja stažeerib vähemalt 8 õpetajat välisriigis) ning järjepidevale panustamisele partnerlusse.

Kuigi igal aastal lisandub ka uusi partnereid, kujunevad jätkusuutlikud partnerlussuhted siiski välja aastate jooksul ja selles on suur tähtsus konkreetsete inimeste – projektijuhtide, koordinaatorite, praktikajuhendajate - isiklikel kontaktidel ja suhetel. Hea meel on tõdeda, et meie kooli soovetakse ja soovitatakse koostööpartneriks nii heal tasemel projektijuhtimise kui erialaste teadmiste-oskuste tõttu.

Tõsisasi, et igal aastal sooritab oma praktika umbes 50-60 õpilast ning 8-10 õpetajat välisriigis, on kooli toimimise kvaliteeti hindav tulemusnäitaja. Et meie praktikantide tööd ja hakkamasaamist välisriigis hinnata, näitab nende tööle kutsumine peale praktika lõppu. Toitlustuse, sotsiaaltöö ning infotehnoloogia valdkonnas on neid pakkumisi ka kasutatud.

Uute õppekavade väljatöötamine on kindlasti üks olulisemaid tulemusi, mainimist vääriks animatööri tööle spetsialiseerunud rekreatsioonikorralduse ning spaateenindaja õppekava. Viimase puhul on märkimisväärne veel projektimeeskonna algatus kutsestandardi loomisel.

Keeleoskus paraneb kiiresti

Alati ei pruugi elluviidavad uuendused johtuda ühest konkreetsest projektist, mõnikord koguneb uus teadmine mitme külaskäigu, seminari või kohtumise järel ning realiseerub siis lõpuks mingi konkreetse väljundina. Nii kujundasime õppijate toetamise tugisüsteemi Soomes ja Inglismaal kogetu-nähtu põhjal; ehituse ja väikelaeva õppetöökodade sisustust on arendatud mitme projekti lähetuste tulemusena.

Oleme kaasanud erinevatesse projektidesse ka tööandjaid. Kooli-ettevõtte koostöö on muutunud seeläbi viljakamaks, sisse on viidud muudatusi õppe sisus ja keskkonnas, märkimata ei

saa jätta mõju kooli mainele. Konkreetsete näidetena võib tuua praktikakohti koordineeriva ning ehitusvaldkonna kutseõppe kvaliteedi tõstmist toetava MTÜ E-Umbrella moodustamise ehitusettevõtjate poolt, muudatuste siseseviimise väikelaevaehitaja kutsestandardisse ja sealt omakorda õppekavasse.

Lisaks erialastele oskustele ja teadmistele on rahvusvahelistel projektidel väga oluline mõju nii õpilaste kui õpetajate võtmepädevuste arengule. Välispraktikatel on tähtis roll õpilaste ise-seisvumisel, motivatsiooni tõstmisel, maailmapildi avardamisel, kultuuride vaheliste erinevuste mõistmisel ning keeleoskuse arendamisel. Keeleoskuse paranemine on ka õpetajate jaoks oluline väljakutse. Meil on hea näide, kus kutseõpetaja omandas inglise keele kaheaastase koostööprojekti käigus - alustades teadis paari väljendit, aga lõpukonverentsil esines ettekandega.

Rahvusvahelises projektis osalemine koos Eesti teiste kutseõppeasutustega aitab lisaks piiriületavale koostööle ühtlustada meie oma kutsehariduse kvaliteeti.

Nii nagu Eesti majandus pole mõeldav ilma ekspordita-impordita, ei ole kaasaegne kutseõpe mõeldav ilma rahvusvahelisuse mõõtmata.

► Võõrsil on suurim oht jääda kompromissi küüsi

Eesti Kunstiakadeemia bakalaureuseõppe lõpetanud noor ehtekunstnik Sandra Savelli praktiseeris 12 nädalat Hollandi värvika ehtekunstniku Ted Noteni töökohas.*

Otsustasin ette võtta kergelt hulljulge (kuid siiski põgusa ettevalmistusega) mineku Hollandisse. Suures koolilõputuhinas ei jätkunud aega ega tulnud pähegi kaugeleulatavamaid plaane teha, panustasin lihtsalt spontaansete tegevuskavale ja heale õnnele.

Sihtkoha kasuks rääkis üsna palju tegureid: keelebarjääri puudumine - inglise keele rääkimise initsiatiiv tuleb kohalikele endilt; asukoht – raske on ehtekunstnikuna leida keskmata riiki kui Holland, ümbritsevad Saksamaa, Belgia, Prantsusmaa ja Inglismaa on kahtlemata tihedaid erialaseid visiite väärt. Lisaks muidugi Hollandi enda järjepidev traditsioon visuaalmaailma os-

kuslikus kujundamises. Üsna erandlik on ka see, et nii väikeses riigis asub hetkel neli kõrgelt respektseeritud kaasaegse ehtekunsti galeriid.

Vähekulukas ja motiveeritud tööjõud!

Madalmaade atmosfäärist sain esmakordselt aimu oma Saksa-maa Erasmus vahetuse esimesel nädalal. Siis korraldas minu välisõpet juhendav entusiastlik hollandlasest professor nädalase galerii-ateljereetke Amsterdami.

Otsust aitas lõplikult kinnitada viimasel õppesemestril Eesti Kunstiakadeemias toimunud Hollandi värvika ehtekunstniku Ted Noteni inspireeriv meistriklass. Pealegi, oma rännuplaanile sain positiivset vastukaja!

Kohale jõudes oli suvine aeg, näpud kibelesid juba hirmsasti tööd tegema. Nagu veidi ennustada võis, ei läinud töö leidmine siiski mitte just võluvael. Kõige rohkem oskasin soovida kohta oma külalisõpetaja Amsterdami ateljees, kuid väikeste loominguiliste ettevõtete jaoks on uue töötaja palkamine teatavasti suur asi. Ma ei tahtnud põikpäiselt enam naljalt millegi muuga leppida ja (õnneks!) võtsin nõuks esmalt uurida praktikavõimaluste kohta. Minu suureks üllatuseks leiti võimalus pakkuda mulle kasvõi koheselt algavat kolmekuulist Leonardo praktikat! Ausalt, ma ei suutnud sellist vedamist küll oodata.

Minu tulevane praktikajuhendaja oli samuti rõõmus – saabus ju vähekulukas ja motiveeritud lisatööjõud! Mida veel soovida? Majanduse hetkeseisu arvestades ei pea vast siinkohal rohkem seletusi andma.

Praktika vs palgatöö katseaeg

Tehtud tööd andsid sootuks uue kogemustepagasi. Juurde tuli mitmeid tehnilisi oskusi ning tekkis ettekujutus professionaalse kunstniku elukorraldusest. Kõige rohkem aga hindan tekkinud tutvusi. Tajusin idüllilises töökojas ja imearmsaks saanud kollektiivis töötamise luksust. Seesugune praktika toob küll kõik kandikul kätte... Kohtasin kohalikke ja välismaiseid praktikante, küll aga ka mitmeid inspireerivaid hollandi ehtekunsti-kultuuritegelasi.

Praktika võimaldas ideaalset kohanemist, puudus igasugune vaimne surve, mis palgatöö katseajal vahest ikka esineda võib. Nii saab ka vastuvõtja aimu praktikandi loomulikkusest iseloomust, töömeetoditest ja võimetest.

Minuga juhtus lausa nii, et sain pärast praktikat pakkumise ateljeesse poole koormusega tööle jääda, lisaks veel töökoja kasutamise võimaluse oma iseseisvate projektide jaoks (mis on juba hiiglaslik võit, kuna korraliku töökoja ülesseadmine on üsna laastav investeering).

Nüüdseks olen nii töötanud juba ligi aasta ja raske on nuriseda. Võin julgelt praegust aega nimetada erialaseks eelmagistriks. On olnud võimalus näha väga professionaalset taset niivõrd lähedalt ja omalt poolt sellesse midagi panustada.

Millal tagasi tulla?

Ilma koolita ei oleks kontakte ega praktikavõimalust, ilma praktikata ei oleks majanduslikku jaksu, kuid ilma julguse ja konkreetse pealehakkamiseta ei oleks kahest esimesest mingit kasu.

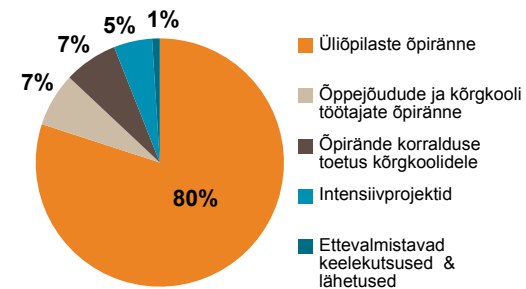
Kerge kõhedusega mõtlen, et mis siis, kui kõik oleks läinud teisiti. Esimesed uues keskkonnas vastuvõetud otsused on kriitilise tähtsusega. Tõesõna, nendest võib vallanduda lagunev kaardimaja või siis midagi, millest ei tea unistadagi. Võõrsil on suurim oht jääda kompromissi küüsi. Mõnes keskpärasel ehteäris kuldkettide parandamine nälga küll ei jäta, kuid hinge ei toidaks.

Proovida näha tippe – nii saab kõige rohkem seda, millega tagasi tulla. Välispraktika annab selleks ideaalse võimaluse, eriti praegusel hetkel. Valida tuleb targalt, sest väärt tutvused jäävad alles terveks eluks.

Viimasel suvisel käigul Eestisse sattusin vestlema metallikunsti suure austaja Ülo Vooglaiuga. Ta pani mulle südamele, et vana tava kohaselt tuleb rändamast hiljemalt kolme aasta järel tagasi tulla ning omandatud nipid oma kodusele meistrile ette näidata! Õnneks on juba praegu üht-teist selleks puhuks tagataskus varuks!

*Sandra praktikalugu jõudis 2009. aastal Leonardo praktikalugude konkursi kolme parema hulka.

▼ **Joonis 11.**
Erasmuse programmi eelarve alltegevusete 2007–2013.

1.4 Kõrgharidusprogramm Erasmus

Periodil 2007–2013 oli Eesti kõrgkoolidel võimalik taotleda Erasmus programmi raames toetust üliõpilaste, õppejõudude ning kõrgkooli töötajate õpirändeks, Erasmus intensiivprojektide ning ettevalmistavate keelekursuste korraldamiseks ja programmi tegevusi ettevalmistavateks lähetusteks. Osalevaid kõrgkooli oli eri aastatel 23–26. Käesoleval õppeaastal osaleb **23 kõrgkooli** ehk **89% Eesti kõrgkoolidest**.

Seitsme aasta jooksul on Eesti Erasmus programmi tegevusteks eraldatud **24,1 miljonit eurot**. Lõviosa sellest on **Euroopa Komisjoni toetus – 22,1 miljonit. Eesti Haridus- ja Teadusministeerium** on Erasmus programmi kaasrahastanud 2 miljoni euroga.

Programmi eelarve jaotus alltegevuste vahel kajastab programmi prioriteete – esmatähtis on üliõpilaste õpiränne. Üliõpilaste stipendiumid moodustavad Eestis **~80% programmi koguelarvest**, seitsme aasta jooksul on üliõpilaste ja praktikantide õpirändeks eraldatud üle **19,3 miljoni euro**. Ülejäänud ligi 5 miljoni euroga (~20% eelarvest) on toetatud õppejõudude ja töötajate lähetusi (1,8 mln), õpirände korraldust kõrgkoolides (1,6 mln), Erasmus intensiivprojekte (1,2 mln) ning Erasmus ettevalmistavate keelekursuste korraldamist ja programmi tegevusi ettevalmistavaid lähetusi (0,3 mln). Joonis 11 illustreerib Erasmus eelarve jagunemist erinevate alltegevuste vahel kogu LLP perioodi vältel.

Eesti üliõpilaste õpiränne

Üliõpilastel on võimalik Erasmus programmi raames 3–12 kuud õppimas ja/või praktikal käia. Viimastel andmetel osales 2012/2013. õa Erasmus programmis **1,8% programmis osalevate kõrgkoolide üliõpilaskonnast**. Võrreldes teiste kõrgkoolidega, paistavad aktiivsema üliõpilasvahetusega silma Tartu Kõrgem Kunstikool (10,4%), Eesti Kunstiakadeemia (8,9%), Kõrgem Usuteaduslik Seminar (5,3%), Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia (4,9%), Võrumaa Kutsehariduskeskus (4,4%) ja Eesti Lennuakadeemia (4,2%).

Joonis 12 illustreerib Erasmus üliõpilasvahetuse dünaamikat Eestis õppeaastatel 2007/2008–2013/2014. Programmis osalevate Eesti üliõpilaste arv on sel perioodil kasvanud keskmiselt 13% õppeaastas.

Hüppeline kasv toimus 2007/2008. õa (25,3%), mil esimest aastat oli võimalik üliõpilasi Erasmus raames praktikale saata, ning 2009/2010. õa (23,4%). Võrreldes teiste Euroopa riikidega, iseloomustab Eesti üliõpilasvahetust praktikantide keskmisest suurem osakaal. 2007/2008. õa, mil see alltegevus Leonardo da Vinci programmist Erasmus alla üle toodi, moodustas praktikantide vahetus 17% kogu väljaminevast Eesti Erasmus üliõpilaste õpirändest, tänaseks aga juba ligi kolmandiku. Vastavad Euroopa keskmised näitajad olid 11% ja 19%. Lisaks torkab Eesti silma sisse- ja väljamineva õpirände väga hea tasakaaluga. Praeguste andmete kohaselt osales LLP perioodil programmis **ligi 6900 Eesti üliõpilast** ning **6400 üliõpilast käis Eestis õppimas või praktilal** ning just viimastel õppeaastatel tuleb Eestisse sama palju üliõpilasi/praktikante, kui välja läheb.

Sihtriigid

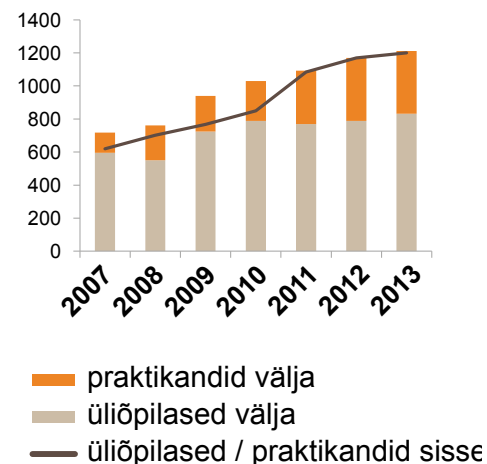
Eesti üliõpilaste populaarseimateks sihtriikideks on Soome, Hispaania ja Saksamaa, mis on võõrustanud pisut üle kolmandiku Eesti erasmuslastest. Ligi viiendik tudengeid on käinud õppimas ja/või praktilal Prantsusmaal, Itaalias või Suurbritannias. Soome osakaal vahetuses näitab viimastel aastatel mõningast langustendentsi, vahetus on aktiivsemaks muutunud Hispaania, Portugali ja Rootsiga ning nn uutest sihtriikidest Tšehhi, Ungari, Läti ja Türgiga.

Õppeaste ja erialad

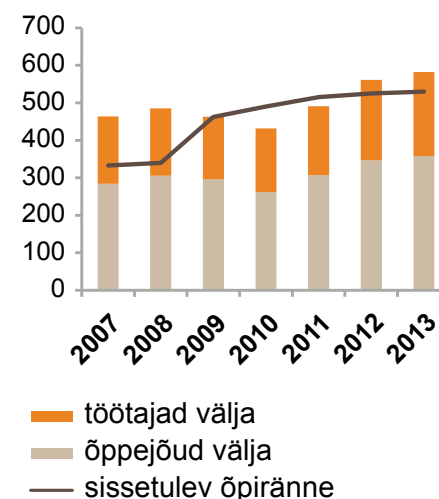
Eesti Erasmus üliõpilaste enamik on bakalaureuseõppe üliõpilased (67–77% õa). Magistriõppe üliõpilasi on 23–30% ja doktoriõppe üliõpilasi 1–3%. Kogu perioodi iseloomustab esimese astme üliõpilaste osakaalu vähenemine ning teise astme üliõpilaste osakaalu suurenemine.

Üliõpilaste osalusaktiivsus õppevaldkondade järgi peegeldab Eesti kõrgharidusmaastiku üldpilti – kõigil aegadel on teistest valdkondadest enam Erasmus raames teistesse riikidesse õppima läinud humanitaarteaduste, kaunite kunstide ja sotsiaalteaduste üliõpilasi. Üldjoontes on üliõpilasvahetus õppevaldkonniti eri aastatel pigem stabiilne. Viimastel õppeaastatel on Eestis üliõpilasvahetuses osalenud kõige enam humanitaarteaduste ja kunstitudengeid (~33% kogu üliõpilasvahetusest), äärduse, sotsiaal- ja õigusteaduse (~33%) ning inseneri-, tööstuse- ja ehituserialade üliõpilasi (~13%). Eelnevalt nimetatud valdkonnad moodustavad ligi 80% üliõpilasvahetusest. Viimastel aastatel on stabiilselt kasvanud programmis osalevate loodusteaduste, matemaatika- ja IKT tudengite arv.

▼ **Joonis 12.**
Erasmus üliõpilaste õpiränne 2007–2013.

▼ **Joonis 13.**
Erasmus õppejõudude/töötajate õpiränne 2007–2013.

Eesti õppejõudude ja kõrgkooli töötajate õpiränne

Erasmus programmi raames saavad programmiga liitunud kõrgkoolide õppejõud õpetada Euroopa Liidu liikmesriikides ja programmiga liitunud riikides asuvates partnerkõrgkoolides ning kõrgkoolide töötajatel on võimalik osaleda koolitustel. Lisaks on võimalik kutsuda kõrgkooli koolitama spetsialiste oma Euroopa partnerorganisatsioonidest.

Möödunud 7 aasta jooksul käis partnerkõrgkoolis õpetamas **~2100 Eesti õppejõudu ja koolitusel ~1300 töötajat**. Erinevalt üliõpilastest, kes saavad programmis osaleda vaid 2 korda (õppimine ja praktika), võivad nii õppejõud kui ka töötajad programmis osaleda korduvalt (ka ühe õppeaasta jooksul). Töötajate koolitustel käib kõige rohkem akadeemilistel ametikohtadel töötajaid (40% koolituslähetest), administratiivtöötajaid (34%) ja üliõpilaste nõustajaid (9%). Enamasti on koolituslähete eesmärk osalemine koolitusel (training), vähem osaletakse koolitustel töötubades (18%), töövarjana (13%) või muus vormis (7%). Hoolimata piiratud ressurssidest, on õppejõudude ja personali õpiränne Eestis väga aktiivne (vt joonis 13).

Ettevalmistavad keele- ja kultuurikursused

Erasmus intensiivsete keelekursuste (EILC) eesmärk on lihtsustada Erasmus üliõpilaste õpinguid ja praktikat riikides, kus õppekeelena on kasutusel mõni Euroopa vähemlevinud keel.

Elukestva õppe programmis said kõrgkoolid võimaluse korraldada sissetulevatele üliõpilastele ettevalmistavaid eesti keele ja kultuurikursusi (varem oli kursuste korraldajaks riiklik büroo SA Archimedes). Kui 2007/2008. õppeaastal organiseerisid EILC kursusi Eestis 3 kõrgkooli, siis tänaseks on korraldajaid kokku 6: Estonian Business School, Eesti Kunstiakadeemia, Eesti Maaülikool, Sisekaitseakadeemia, Tallinna Tehnikaülikool ja Tartu Ülikool. Ühel õppeaastal on toetatud kokku 7 keelegruppi, sh 5 suve- ja 2 talvekursust. Võrreldes 2007. aastaga, on nimetatud kursuste korraldamise toetus kasvanud 44% võrra. Seitsme aasta jooksul on kursuste korraldust toetatud pea **230 000 euroga**.

Sissetulevate üliõpilaste huvi eesti keele ja kultuuri vastu on olnud suur. Euroopa Komisjoni andmete põhjal on Eesti esimese kuue Euroopa riigi hulgas, kus rohkem kui 10% sissetulevatest Erasmuse üliõpilastest osaleb EILC kursustel (2011/2012. õa andmetel).

Eestis toimuvatele kursustele kandideerinud üliõpilaste arv on aasta-aastalt stabiilselt kasvanud: 7 aasta jooksul on kursustele kandideerinud pisut üle 1000 üliõpilase, kellest **kursustel osales 700** (vt joonis 14). Eestis keele kursustel osalejate arv ning Eestist väljaminevate üliõpilaste arv, kes osalevad Euroopa eri riikide EILC kursustel, on aasta-aastalt olnud heas tasakaalus. Viimastel andmetel on Eesti üliõpilased Euroopas kõige aktiivsemad EILC kursustel osalejad (11,5% kogu väljaminevast üliõpilaste õpirändest 2011/2012. õa).

EILC sissetulevate üliõpilaste koduriikide esiviisikus on Hispaania, Itaalia, Prantsusmaa, Saksamaa, Türgi. Populaarsete riikide nimekirjas on ka Poola, Soome, Tšehhi ja Ungari.

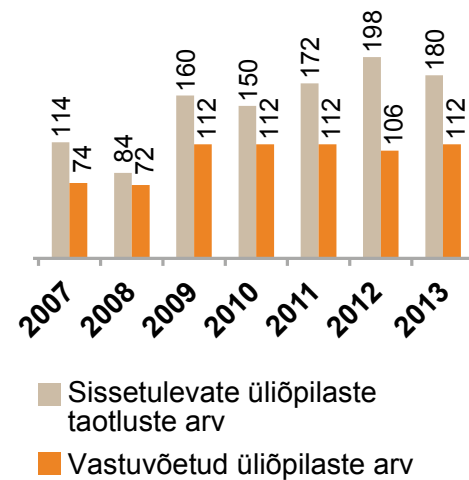
Intensiivprojektid

Intensiivprojektid (Intensive Programmes, IP) on eri maade kõrgkoolide üliõpilastele ning õppejõududele mõeldud õppemoodulid. IP edendab selliste erialateemade rahvusvahelist õpetamist, mida muidu vaid vähestes kõrgkoolides õpetatakse või üldse ei õpetata. Üliõpilaste ja õppejõudude koostöös lähenetakse õppeainele uutest vaatenurkadest ja luuakse õpitingimused, mida kõrgkool üksi luua ei saaks.

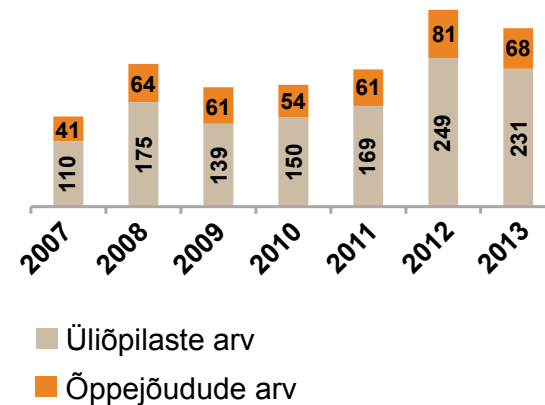
Intensiivprojektid on Eesti kõrgkoolide seas populaarne tegevus, aasta-aastalt on kasvanud nii laekunud kui ka rahastatud taotluste arv. Seitsme aasta jooksul on Eesti kõrgkoolid **soovinud koordineerida 61 projekti**, nendest **rahastatud on 46**. Nimetatud projektide korraldust on 2007–2013 toetatud 1,2 miljoni euroga. Võrreldes programmiperioodi esimese aastaga, on toetus tänaseks kahekordistunud. Eesti kõrgkoolide koordineeritud intensiivprojektides osalenud üliõpilaste ja õppejõudude arv on otseses suhtes vastaval aastal rahastatud projektide arvuga (vt joonis 15).

Enim projekte on läbi viidud loodus- ja täppisteaduste ning IT valdkonnas (11 projekti), järgnevad sotsiaalteadused (8), turismi valdkond (8) ja tervishoid (6). Lisaks on intensiivprojekte korraldatud ka

▼ **Joonis 14.**
EILC sissetulevate üliõpilaste arv 2007–2013.

▼ **Joonis 15.**
IP-s osalenud üliõpilaste ja õppejõudude arv 2007–2013.

haridus-, humanitaar- ning tehnikateaduste vallas. Populaarsemate partnerriikide esiviisiku moodustavad Soome, Itaalia, Taani, Saksamaa ja Leedu. Aktiivsemad koordineatorid Eesti kõrgkoolide seast on Tartu Ülikool (20 projekti), Tallinna Tehnikaülikool (11) ning Eesti Kunstiakadeemia (7). Esimese kahe puhul on aktiivselt kaasatud olnud ka erinevad kolledžid. IP-sid on koordineerinud ka Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia, Tallinna Ülikooli Haapsalu Kolledž ning Eesti Infotehnoloogia Kolledž.

Kokkuvõtteks

Erasmuse programm on üks Euroopa tuntumaid edulugusid. Tänapäevaseks 26aastases programmis on Euroopas oma kõrgharidust rahvusvaheliselt täiendanud 3 miljonit üliõpilast. Erasmuse programm on suurepärase võimaluse sulandada erinevaid kultuure ja õpikeskkondi, tugevdada noorte akadeemilist ja professionaalset võimekust ning aidata luua rahvusvahelisi tööalaseid ja sõprussidemeid. Üliõpilaste ja õppejõudude õpirände ning projektide vahendusel panustab programm kogu Euroopa kõrghariduse rahvusvahelistumisse.

Viimase seitsme aasta tublid tulemused annavad tunnistust, et Erasmuse programm on Eesti kõrgkoolides tugevasti kanda kinnitanud. Elukestva õppe programmi perioodil on Eestis väga aktiivselt käivitatud uued allte-

gevused – üliõpilaste praktika moodustab juba ligi kolmandiku Erasmuse üliõpilaste õpirändest tervikuna ja kõrgkoolide töötajate koolituslähedused ligi 40% õppejõudude ja töötajate õpirändest.

Euroopa Komisjoni viimastel andmetel (2011/2012) kuulub Eesti nende riikide hulka, kus üliõpilaste õpirände tervikuna on alates 2007. aastast kasvanud enam kui 40%. Üliõpilaste osalusaktiivsuse määralt, võrreldes üliõpilaskonna suurusega, paigutume Euroopas 8. kohale, kuid ülikooli lõpetajate arvuga võrrelduna isegi 5. kohale (8,7% on osalenud Erasmuses). Praktikantide osakaalu järgi kogu üliõpilaste õpirändest jagame liirimaaga 6.–7. kohta. Eesti kõrgkoolid ja üliõpilasorganisatsioonid on Eestisse õppima tulevate Erasmuse üliõpilastega suurepäraselt tööd teinud. Selle hea töö peamiseks toetuseks on Eesti kuulumine nende riikide hulka, kus riigist väljaminevate ja riiki tulevate erasmuslaste suhe on jõudnud proportsioonini 1:1. Viimase EK statistika kohaselt juhime selles osas koos Hispaaniaga Euroopa edetabelit, kolmandale kohale paigutub Sloveenia

► INTERVJUU: Eesti miljoni-erasmuslased räägivad oma kogemusest

2008/2009. õppeaastal ületas Erasmus programm osalenud Euroopa üliõpilaste arv 2 miljoni piiri ning 31 üliõpilast valiti kahe miljonenda Erasmus üliõpilase tiitlit kandma. Eestist osutus valituks Eesti Lennuakadeemia vilistlane **Tõnno Toompuu**.

2012/2013 õppeaastal ületas programmis osalenud üliõpilaste arv juba 3 miljoni piiri. Sedakorda valiti Eestis välja Pille-Riin Lillepalu Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemiast.

Tõnno ja Pille-Riin vastasid nende kogemust puudutavatele küsimustele.

Millal, kui kaua ja kus Sa Erasmus programmi raames õppisid?

Tõnno: „2008. aasta sügisel alustasin Erasmus programmi raames õpinguid Hollandi kõrgkoolis Hogeschool van Amsterdam. Minu programm nägi ette ühte semestrit. Kuna mulle hakkas Hollandis meeldima, otsustasin oma Erasmus programmi pikendada ning leidsin endale praktikakoha kohalikus lennundusettevõttes Denim Air. „

Pille-Riin: „Õppisin 2013 aasta kevadsemestril 5 kuud Amsterdamis kunstikõrgkooli teatrikoolis. (Amsterdamse Hogeschool Voor de Kunsten – de Theaterschool).“

Miks Sa otsustasid minna välismaale õppima? Miks just Hollandi kasuks - kas tegemist oli Sinu esimese valikuga?

Tõnno: „Otsus Erasmus programmist osa võtta tuli suhteliselt ootamatult. Üks kaastudeng mainis, et selline võimalus on olemas ning see tundus olevat huvitav ja kasulik.“

Algselt ei olnud Eesti Lennuakadeemia koostöölepingut Hollandi kõrgkooliga, kuid ma teadsin juba kohe alguses, et see on maa, kuhu soovin õppima minna. Seega, pidin ise Hollandis asuva kooliga ühendust võtma ning uurima võimalusi seal õppima asumiseks.“

Pille-Riin: „Teadsin, et tahan teises riigis oma teadmisi täiendada, kuid ei olnud esialgu kindel, kus. Näiteks, esimesena oli mul mõttes Venemaa, kuna seal on Eesti teatrikuurile väga sarnane süsteem ja tavad. Takistavaks sai keel. Just seetõttu

sai lõplikult valitud Holland, kuna hollandi keel oli mul varasemast suus ning toetav organisatsioon Erasmus tegi protsessi lihtsaks.“

Minu eriala ei saagi Euroopas väga paljudes koolides õppida. Just seda veidrat teatri produktsiooni ja tehnilise segu. Amsterdamis kool on selleks loonud ühed parimad tingimused kogu Euroopas. Nii oli valik üpris kiire ja loogiline.“

Kuidas Sa avastasid Erasmus pakutavad võimalused?
Tõnno: „Erasmus programmist kuulsin esmakordselt oma kursusekaaslaselt.“

Pille-Riin: „Asusin otsima võimalusi välismaale õppima minekuks ning võtsin ühendust kooli välissuhete koordinaatoriga, kes muude võimaluste hulgas pakkus välja ka Erasmus, mis minu valitud kooli kandideerimiseks kõige paremini sobis.“

Mida Sa ootasid õpingutelt välismaal ja kuidas reaalsus vastas nendele ootustele?

Tõnno: „Reaalsus oli karm. Õppetöö oli välismaal sootuks raskem, võrreldes kodukooliga. See koosnes peamiselt projektidest, mis sisaldasid iseseisvat uurimist ja õppimist. Keelebarjäär mängis algul samuti suurt rolli.“

Pille-Riin: „Ootasin vaheldust koolirutiinile ning ohtralt uusi teadmisi ja põnevaid õppejõude. Ma ei pidanud kohe kindlasti pettuma. Üllatavalt suur oli mu õppekoormus. Tegin aineid 29 EAP eest, mis on kõvasti rohkem kui vahetusõpilastelt teistes koolides nõutakse. Kuna osakonnal, kus ma Amsterdamis õppisin, ei olnud varem sellist kogemust, visati mind suure huviga pea ees vette.“

Milline oli välismaal õppides Sinu jaoks kõige positiivsem ja negatiivsem kogemus?

Tõnno: „Kõige positiivsem kogemus oli praktika edukas läbimine. Leidsin kinnitust, et suudan ka võõras keskkonnas hakkama saada. Negatiivset kogemust õnneks ei olnud.“

Pille-Riin: „Kõige positiivsem oli kindlasti mu igapäevaelus tekkinud sõbrad ja koolis leiduvad praktika- ning õppetingimused.“

Negatiivseks pean üle mõistuse külma kevadet, mis isegi juunis veel õigena ei tundunud. Samal ajal oli Eestis juba suur suvi. Samuti oli negatiivne üllatavalt suur kulude hulk, millesse ma midagi parata ei saanud (põnev erialane kirjandus, mida Ees-

tis nii vähe, teatrikülastused erinevalt eesti teatritudengitest kõrge tasuga jne). Igatahes, pidin minema raske koormusega kooli kõrvalt ka veel ettekandjana tööle, mis mu aprilli ja maikuu täielikult üle koormas.“

Palun nimeta kolm kõige olulisemat märksõna, mis Sulle saadud kogemusega seostuvad?

Tõnno: „Palju uusi erinevatest rahvustest tuttavaid. Iseseisev töö ja õppimine ning iseseisev elu.“

Pille-Riin: „Iseseisvus, julgus küsida ning enda võimete proovilepanek.“

Kuidas hindasid oma kodukõrgkooli õppetöö korraldust enne ja pärast Erasmus kogemust?

Tõnno: „Tagantjärele võib öelda, et minule sobis väliskooli õppekorraldus rohkem. Nagu eelpool mainisin, oli väliskooli õppekorralduses suur rõhk projektide tegemisel, mis eeldas ka suurt meeskonnatööd. Samuti ka ajaplaneerimist ning iseseisvat uurimist.“

Isiklikult arvan, et selline õppetöö valmistab tudengeid eluks peale kõrgkooli paremini ette.“

Pille-Riin: „Kodukõrgkooli õppetöös oli muudatusi juba enne Erasmus, Erasmusiga see vaid süvenes. Õppekavas on palju läbimõtlemise kohti ning aine hulk ja vastavus erialale tuleks samuti ehk uuesti läbi analüüsida. Samuti on Eestis minu erialale leida õppejõude, kes oleksid väga head oma erialas ning samal ajal ka sooviga õpetada või üldse suhelda. Arutelukohti on palju.“

Samas avastas ka palju head - väike õppekollektiiv soodustab erialade vahelist lõimumist ning tekivad suurema tõenäosusega maailmavaateliselt ühtsed ning sõpruse baasil toimivad kunstilised koosseisud, kelle koostöötõenäosus pärast kooli on väga suur. See on üks tohutult positiivne asi, mida Amsterdamis õppisin hindama.“

Kuidas välismaal õppimise kogemus Sind muutis?

Tõnno: „Välismaal veedetud aasta muutis mind palju enesekindlamaks, sihikindlamaks ja samuti arendas see minu inglise keele oskust nii erialaliselt kui ka igapäevases suhtlemises.“

Pille-Riin: „Muutusin enesekindlamaks, usaldan enda arvamust rohkem. Samas muutusin julgemaks küsida ning taastus uudishimu, mis vahepeal oli natukene väsinud.“

Kas välismaal õppimise kogemus parendas võimalusi töö-turul?

Tõnno: „Kindlasti mõjutas minu tänast tööelu fakt, et läbisin praktika Hollandi lennundusettevõttes. Nimelt tuleb antud kogemus kasuks rahvusvahelises suhtlemises. Usun, et väliskool ja -praktika mõjuvad hästi ka minu CV-le.“

Pille-Riin: „Kogemusest ei julge veel rääkida, kuid minu hinnangul parandas see seda kindlasti! Ma olen nüüd pädevam ehk rahvusvaheliste projektidega tegelemiseks, kuna mul on mitmekülgsem kogemus erinevate riikide teatrikuultuurist.“

Lisaks muidugi, kui ma vähegi hakkam rakendama seda, mida seal õppisin, muutub mu töö palju efektiivsemaks ja energiat säästvamaks. Rääkimata teiste elu lihtsamaks tegemisest.“

Millise hinde annad oma välisõpingute kogemusele 5-palli skaalal?

Tõnno: „Hindeks annan viie. Antud aasta Hollandis oli üks minu huvitavamaid aastaid. Tänu teistele välisõpingutele õppisin tundma palju erinevaid rahvusi.“

Samuti osalesin kohalikus võrkpallitrennis, mis andis mulle võimaluse õppida tundma kohalikke inimesi.“

Pille-Riin: „Nelja. Oleksin ise pidanud olema mingisugustel hetkedel just alguses otsustavam ja julgem. See tuli aga ajaga. Muidu oli kõik väga õpetlik ja samas ka meelt lahutav ja mõttemaailma avardav.“

Kas Sa oled välismaal õppimiseks kasutanud ka teiste programmide võimalusi?

Tõnno: „Ei ole kasutanud.“

Pille-Riin: „Jah. Keskkoolis YFU Eesti vahendusel käisin samuti Hollandis. Veetsin aasta sealses keskkoolis.“

Kas Sul ei tekkinud kiusatust välismaale jääda?

Tõnno: „Kiusatus sinna jääda tekkis küll, kuid kahjuks saabus 2009. aastal majanduskriis ka Hollandisse, mis piiras minu võimalust leida endale sobiv töökoht.“

Pille-Riin: „Ei tekkinud kiusatust. Eesti keel ja oma kultuuri-

ruum on mulle väga meeltemööda. Samuti aastaid kestnud sõprussidemed kaalusid üles paari kuuga tekkinud tutvused. Eesti teatris näen palju endale meeldivat. Nii tööalasel kui ka teatrikülastajana.“

Milliseid soovitusi annad üliõpilastele, kes tahaksid minna välismaale õppima?

Tõnno: „Ma soovitan neil kindlasti minna välismaale õppima. Rahaliste probleemide korral soovitan uurida, kas välisriigis on olemas üliõpilastele mõeldud tööagentuurid. Hollandis oli ning nende kaudu on lihtne vabal päeval teenida lisa raha. Aga üldiselt, julget pealehakkamist ja kindlat meelt!“

Pille-Riin: „Kindlasti võta osa kohaliku keele tundidest, kui riigikeeleks ei ole inglise keel. See annab nii suure sammu lähemale õppimaks tundma kohalikke, kes sulle seda maad näitavad kohalike inimeste võludes. See on palju põnevam ja erakordsem, samuti õpetlikum. Keel aitab mõista mõttemalle kasvõi natukenegi.“

Kas Sul on Hollandist säilinud aktiivseid kontakte?

Tõnno: „Igapäevaselt ei suhtle kellegagi. Kõige rohkem hoian kontakti oma ülemusega praktikapäevilt ning trennikaaslastega, kes olid kohalikud. Seega võib öelda, et püsivamad tutvused tekkisid väljaspool kõrgkooli. „

Pille-Riin: „Mul käisid just kuu aega tagasi kaks väga vahvat sõbrannat külas, kellega veetsime Eestis toredalt aega. Hollandi kontakte kasutan näiteks ära ka hetkel oma seminaritöö kirjutamises ning loodan sinna mõne projekti juures töötamiseks kindlasti naasta.“

Mis tööd Sa hetkel teed või kus õpid?

Tõnno: „Hetkel töötan lennukõlblikkuse administraatorina aktsiaseltsis Avies.“

Pille-Riin: „Õpin veel TÜ Viljandi Kultuuriakadeemias, lootes tuleval kevadel lõpetada – Erasmus ei pea tähendama lisa-aastat koolis! Töötan kooli kõrvalt Viljandis teatris Ugala erinevate lavastuste juures etenduse juhina.“

Lisaks oleme sõpradega seltskonnaga loonud MTÜ, millega proovime tõsta lastelavastuse kvaliteeti ise kõrgetasemelisi mitmekülgseid etendusi andes.“

Kas soovid veel midagi lisada?

Tõnno: „Täna Erasmust vahva kogemuse eest!“

Pille-Riin: „Erasmuse käik tuleb enda kasuks ära kasutada maksimaalselt. Ära passi ja ära prassi üleliia. Vaata, mis sulle pakutakse ja võta see vastu. Hari end ja saa palju sõpru. Tekita enda ja enda kultuuri ning maa vastu huvi ja huvitu maast, kus sa oma erasmust veedad. Siis peaks kõik õnnestuma.“

Ära oma erasmust liiga kergekäeliselt unusta! Iialgi ei tea, millised kontaktid ja kogemused saavad just need kõige kasulikumad olema.“

► Maailma äär ja koeravorst

Tartu Kõrgema Kunstikooli rektor Vallo Nuust meenutab, kuidas maailm nihkus Tallinna ja Sahhalini vahelt tasapisi laiemaks.

Kaheksakümnendate lõpus hakati rääkima Molotov-Ribbentropi paktist, asutati Eesti Muinsuskaitse Selts, Tartu levimuusikapäevadel toodi taas avalikult välja sinimustvalged lipud ja Kuperjanovi mälestusmärgi juures lõppesid haarangud.

Hallide nägudega inimesed käisid küll veel hallide riietega ja vahetasid viinatalonge seebitalongide vastu, aga taevas hakkas ühest servast justkui heledamaks tõmbuma ja tekkis lootus, et võibolla Juhan Liiv eksis, kui kirjutas: “must lagi on meie toal”. Kaheksakümnendate lõpus sai mitu põlvkonda eestlasi ühtäkki teada, et maailma äär ei asu Tallinna sadamas.

Maailma äärel lõhnas värviliselt

Jouko kohendas valget skandinaavia tekli, pühkis vuntsid vahust puhtaks ja kiitis Humala õllekeldri legendaarseid soolaube. “Herkullista,” ütles ta ja pööritas silmi.

Pärast kolmandat kannu selgus, et Tallinnast ainult 80 kilomeetri kaugusel on Helsingi ja Helsingis on veel joukosid, maunosid ja kyöstisid – hulle, kes on valmis meie “musta laega” maale õppima tulema. Kes riskivad saada kõhuvalu siinsest hapust õllest

ja jumal teab millest tehtud maksavorstist, mida me kutsusime koeravorstiks, aga ikkagi söime.

Me taasasutasime üliõpilaskorporatsioone ja korraga selgus, et Soome, Saksamaa ja Kanada ei olegi meie narmimiseks välja mõeldud. Et seal elavad samasugused inimesed nagu meie ... kuigi ilma koeravorstita.

Siis viis Georg Ots meid esimesele välisreisile. Laevas olid vaibad maas ja ennäe – “valge laev” oligi päriselt olemas. “Tervetuloa hyvät ystävät,” lehvitas Jouko Helsingi sadamas ja imiteeris kraapsu.

Me söime esimest korda elus spagette ja ei suutnud ära imestada, kuidas saab kauplustes olla nii imeline värviline lõhn.

Järgmine kord Stockholmis oli imestamise kord Rootsi tolliametniku käes, kes ei suutnud mõista, miks tahavad Ida-Euroopa tudengid Stockholmi viia kümneid pätsi musta leiba. Igaks juhaks tehti põhjalik läbiotsimine ja kingapaeladki muditi läbi. Peale leiva ei leitud midagi – midagi muud polnudki.

“Tack så mycket!”

Kuidas selgitada kuskil Södertäljes või Brommas elavale kesk-klassi rootslasele, et rubla ei maksa midagi ja peale musta leiva pole väliseesti sõpradele midagi viia.

Reisimise filosoofia

Joukost on saanud ajaloodoktor ja minust tema poja Antti risti-isa. Me mõlemad oleme läbi reisinud suurema osa Euroopast, külastanud teisi kontinente ja õppinud ning õpetanud teiste maade ülikoolides.

Mina ei arva enam ammu, et maailm mahub Tallinna ja Sahhalini vahele ning enam ammu ei aja eesti õlu Jouko kõhtu valutama.

Kaheksakümne date lõpus ei teadnud me Joukoga midagi Erasmuse üliõpilasvahetuse programmist.

“Usun, et on nii oluline käia ja näha ja mitte sulguda omaenda kapslisse,” ütles üks meie välismaal õppinud tudeng. “Niimoodi käies õpid eelkõige ka teistelt inimestelt, kaaskunstnikelt, õppejõududelt, avastad endas nii palju uut ja ka unustatud vana ning võid teha kardinaalse pöörde oma elus. Kõik see aga annab nii palju ja teeb tugevamaks ning enesekindlamaks ning avatumaks isiksuseks, kunstnikuks. Õpid nn human skills’e, kuidas teha koostööd ja mõista teisest kultuurist inimesi, näed, et sa pole

maailma keskpunkt, vaid tajud ikka ja jälle teistega arvestamise olulisust ning vaatad üle oma prioriteetidid elus.”

Või teisel: “Uued erialased oskused ja hoopis teistsugune suhtumine kunsti!”.

Kui vaatan tänaseid tudengeid, kes mängleva kergusega suhtlevad sõpradega üle kogu maailma või teatavad silma pilgutamata: “Ah, lähen Erasmusega aastaks Brasiiliasse São Paulo ülikooli,” meenuvad mulle Ilmar Talve read raamatust “Juhansoni reiseid”.

“Reisimiseks on nüüdsel ajal vaja raha, nii nagu igaüks teab, mida rohkem seda parem. Aga igaüks, kellel on raha, pole seepärast veel reisija. Tõeliseks reisimiseks peab olema ka filosoofia, kas sügavam või madalam, pole nii väga tähtis. Kui filosoofiat ei ole, siis ikkagi mingisugune sund, kas sisemine või väline,” kirjutab Talve.

Ja mulle tundub, et Erasmuse kõige suurem teene ongi see reisimise filosoofia, mis on noorele põlvkonnale nii omaseks saanud. See “mingisugune sund”... Et enam ükski põlvkond ei arvaks, et maailma äär asub Tallinna sadamas.

Erasmuse programm Tartu Kõrgemas Kunstikoolis

2009. aastal valis SA Archimedes TTK Eesti edukaimaks haridus- ja tegevuskeskuse välissuhete alal ning 2010. aastal valiti TTK EK poolt edulugude konkursil edukaimaks kõrgharidus- ja tegevuskeskuseks Eestis, kategoorias Erasmuse positiivne mõju asutuse rahvusvahelistumisele.

TTK-s on pisut üle 300 tudengi ja aastatel 2007-2013 on rohkem kui 150 üliõpilast käinud välismaal õppimas või praktikal. TTK-s omakorda on õppinud ligikaudu 60 noort mõnest teisest Euroopa riigist.

Viimastel aastatel on vahetusprogrammis osalenud 25-30 üliõpilast aastas. Seega on nelja õpiaasta vältel enamusel tudengeist võimalus välismaal õppida. TTK on läbi aastate silma paistnud Eestis kõige kõrgema üliõpilaskonna osalusaktiivsusega Erasmuse programmis: 2008/2009 7,7%; 2012/2013 10,4%.

TTK-l on Euroopas 45 partnerkõrgkooli Austrias, Belgias, Hispaanias, Itaalias, Kreekas, Leedus, Lätis, Poolas, Portugalis, Prantsusmaal, Rootsis, Saksamaal, Soomes, Tšehhis, Türgis ja Ungaris.

1.5 Täiskasvanuhariduse programm Grundtvig

Täiskasvanuhariduse programmi Grundtvig eesmärk oli edendada täiskasvanud õppijate ja täiskasvanute koolitajate koostööd teiste Euroopa riikide partneritega, laiendada täiskasvanute õppimisvõimalusi, tõsta täiskasvanuhariduse kvaliteeti ning propageerida elukestvat õppimist ning kodanikuaktiivsust täiskasvanud elanikkonna seas.

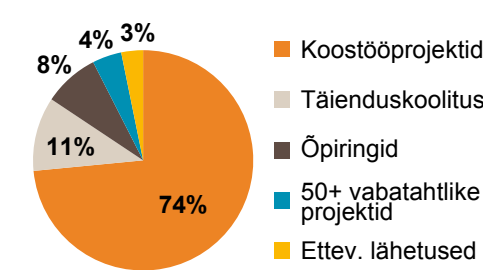
Grundtvigi programmi eelarve aastatel 2007-2013 oli kokku **2,5 miljonit eurot**, millest valdav osa, **1,9 miljonit** ehk 3/4 läks **õpikoostööprojektide toetuseks**, järgnesid täienduskoolitused (siia kuulub koolituskursustel osalemine, praktika, õppevisiidid ja konverentside külastamine) 275 000 euroga, õpiringid 210 000 euroga, eakate (50+) vabatahtliku teenistuse projektid 109 000 euroga ning projekte ettevalmistavad lähetused 80 000 euroga. Täienduskoolituse eelarvest läks peaaegu 80% koolituskursuste toetusteks.

Koostööprojektid

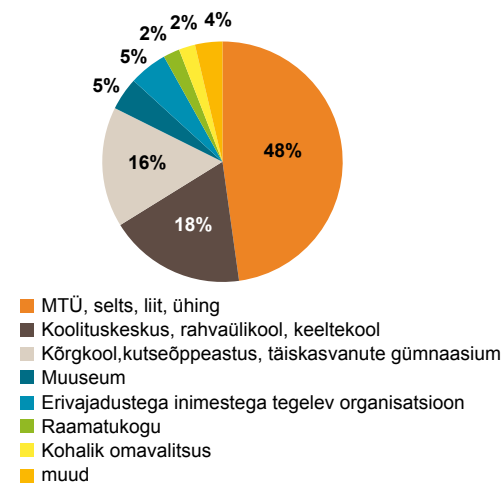
Grundtvigi õpikoostööprojekt on vähemalt kolme Euroopa täiskasvanuhariduse partnerasutuse 2aastane koostöövorm, kus suur osa on mitteformaalsel õppimisel ja kodanikuaktiivsuse toetamisel. Seitsme aasta jooksul sai toetust **136 õpikoostööprojekti**, neist **18 koordineeris Eesti asutus**. Kuigi taotluste arv on aasta-aastalt kasvanud, ei võimaldanud programmi eelarve toetusesaajate arvu tõsta. Kokku taotles toetust **435 õpikoostööprojekti**, toetuse sai vaid 23% taotlejatest. Keskmise toetuse ühele projektile oli 14 000 eurot. Seitsme aasta jooksul on toetatud **enam kui 1700 inimese õpirännet**.

Kõige aktiivsemad taotlejad on kõigi aastate vältel olnud erinevad kodanikeühendused (48%), neile järgnevad koolituskeskused, rahvaülikoolid ja keeltekoolid (18%) ning kõrgkoolid, kutseõppeasutused ja täiskasvanute gümnaasiumid (16%). Viimastel aastatel on nii taotlejate kui ka toetusesaajate seas esile tõusnud muuseumid. Grundtvigi õpikoostööprojekti toetuse saajate ring on väga kirev, ülevaate toetuse saanud asutustest annab joonis 17. Märksõna „muud“ alla on joonisel 17 koondatud näiteks kultuuriasutused, noorsootöõga tegelevad asutused jt.

Joonis 16. Grundtvigi programmi eelarve alltegevuseti 2007-2013.

Joonis 17. Grundtvigi koostööprojektide toetusesaajad 2007-2013.

Õpikoostööprojektid on keskendunud väga erinevatele teemadele (vt joonis 18), nt sotsiaalne integratsioon ja riskigruppide (vähe-
musrahvused, eakad, erivajadustega täiskasvanud, töötud naised)
aktiivne kaasamine elukestvasse õppesse, kinnipeetavate rehabilitat-
sioon, kultuuriteemadele keskenduvad projektid (loominguliste õppe-
meetodite arendamine, huviharidus, kultuuritöö edendamine koha-
likus kogukonnas ja kultuuripärandi väärtustamine). Kahjuks laekus
väga vähe taotlusi aktiivse kodaniku teemaga tegelemiseks.

Täienduskoolitused

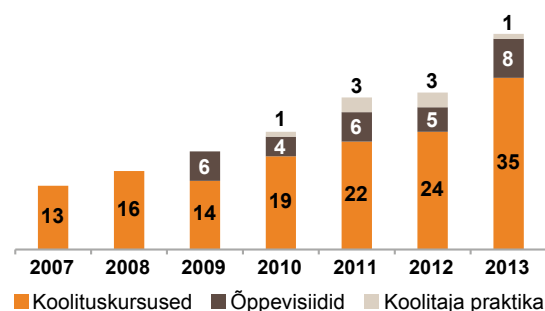
Koolituskursustel osalemine võimaldab täiskasvanuharidust
pakkuvates asutustes töötaval koolitajatel/koolituse korraldajatel
(või koolitajate koolitajatel) osaleda tööalasel täienduskoolituskur-
susel mõnes teises Euroopa riigis. See on oluline toetusallikas
tööalaseks enesetäiendamiseks Euroopas, mida kasutavad ka paljud
formaalhariduse koolitajad. Eestis olid kõige aktiivsemad taotlejad
seotud mittetulundusühingute, koolituskeskuste ja kõrgkoolidega.
Koolituskursustel osalemine oli taotlejate seas väga populaarne,
seitsme aasta jooksul saime kokku **506 taotlust**. Toetuse koolitus-
kursustel osalemiseks sai iga neljas taotleja ehk **kokku 143 inimest**
(vt joonis 19). Aastate jooksul oli võimalik toetusesaajate arvu kas-
vatada, nt 2007. a eraldasime 13 toetust, 2013. a aga 35 toetust.
Valdav osa koolituskursustel osalejatest (toetusesaajatest) olid kooli-
tajad, järgnesid asutuste juhatajad ja administratiivpersonal. Popu-
laarseim koolitusteema oli keelõppe metoodika (24%), millele järgnes
täiskasvanute õpimeetodite teema, aga valiti ka kodanikuaktiivsuse,
vanglahariduse, keskkonnanohu ja säästva arengu, psühholoogia-
teraapiliste õpimeetodite ja terviseetemelisi kursusi. Koolituskursustel
osalemise keskmine toetus oli 1750 eurot. Kõige populaarsemad
sihtriigid olid Suurbritannia, Itaalia, Malta, Küpros ja Saksamaa.

Õppevisiitidel ja konverentsidel osalemine võimaldab täiskas-
vanuhariduse valdkonna asutustes töötaval koolitajatel/koolituse
korraldajatel ja täiskasvanukoolituse üliõpilastel osa võtta tööalastest
õppevisiidist mõnesse Euroopa sarnase tegevusalaga asutusse.
Aastatel 2009-2013 esitati kokku **65 taotlust**, millest **toetuse** sai
29 inimest (vt joonis 19). Õppevisiidi eesmärkideks oli soov tõsta
oma täiskasvanuhariduse alaseid teadmisi elukestvast õppimisest
Euroopa Liidus, arendada sellealaseid praktilisi õpetamis-, juhtimis- ja

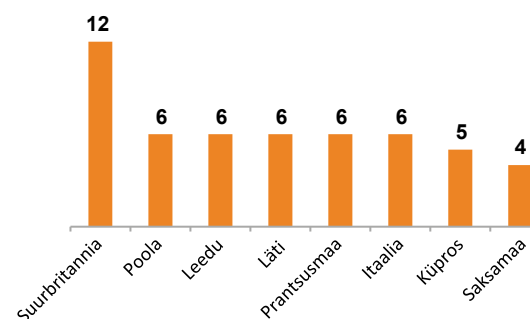
Joonis 18.
Grundtvigi koostööprojektide populaarseimad
teemad 2007-2013.

Joonis 19.
Grundtvigi täienduskoolituse
toetusesaajad 2007-2013

Joonis 20.
Eesti (50+) vabatahtlike sihtriigid 2009-2013.

nõustamisoskusi ning toetada vastuvõtva asutuse tegevust, jagades
neile oma teadmisi ja oskusi. Pooled toetusesaajatest osalesid
temaatilisel konverentsil ning pooled tegid õppevisiidi täiskasvanu-
hariduse asutusse. Keskmine toetus oli 1177 eurot ning hinnatud
sihtmaadeks olid Itaalia, Belgia, Saksamaa, Kreeka, Hispaania, Un-
gari, Rootsi, Poola ja Suurbritannia.

Õpingide projektid

Õpingid pakuvad täiskasvanuile mitmekesiseid ja uudseid mit-
teformaalse õppimise võimalusi rahvusvahelises keskkonnas. See on
ainuke Grundtvigi tegevus, mis on avatud ka täiskasvanud õppijatele
endile, mitte üksnes valdkonna töötajatele.

Õpingi projektis osalemine on andnud täiskasvanuharidusega
tegelevale organisatsioonile võimaluse rikastada oma tegevust rah-
vusvahelise koolituse korraldamise kaudu (seminar, õpituba, õping),
teiselt poolt aga andnud osalejatele võimaluse külastada huvikooli-
tusi, kus keskmiselt kaasõppijatel õppimine ja informaalne õpikoge-
mus rahvusvahelises grupis.

Viie aasta jooksul esitati **kokku 49 taotlust, toetuse** said **13 rah-
vusvahelist õpingi** ning kokku osales **168 õppijat**. Keskmine
toetus ühele õpingile oli 15 900 eurot. Eestis toimunud õpingide
vastu oli huvi suur, kõik õpingide kohad täitusid kiiresti. Õpingi-
de korraldajate seas oli kõige rohkem mittetulundusühinguid, neile
järgnesid koolituskeskused ja rahvaülikoolid. Kõige enam korraldati
Eestis keskkonnahariduse õpinge (3).

Arvestades kasvanud muret Euroopa noorte ja täiskasvanute kir-
jaoskuse madala taseme pärast, otsustati 2013. a toetada vaid
täiskasvanute funktsionaalsele kirjaoskusele suunatud projekte. Need
õpingid toetavad kirjaoskusega seotud spetsialistide ja koolitajate
mõttevahetusi, õpetamisoskuste parandamist ja infovahetust nimeta-
tud teemal.

Eakate vabatahtliku teenistuse projektid

Eakate (50+) vabatahtliku teenistuse projektid välisriikides toetavad eakate aktiivsust ning pakuvad neile töötamise, enesetäiendamise, oma huvialadega tegelemise, vaba aja veetmise ning kultuuri- ja ühiskonnaelus osalemise võimalusi. Huvi eakate vabatahtliku tegevuse projektide vastu on küll viimastel aastatel tõusnud, kuid paraku ei näe väga paljud täiskasvanute koolitusasutused (ka Eestis) eakate välisvabatahtlike oma asutuse töösse kaasamise võimalusi ning ainulaadne võimalus oma organisatsiooni ja kogukonda arendada jääb kasutamata.

Aastatel 2009-2013 esitati 30 vabatahtliku teenistuse projekti, neist sai toetuse 10 projekti, milles osales 51 Eesti vabatahtlikku.

Eesti 50+ vabatahtlikele on osalemine andnud eelkõige võimaluse tundma õppida teisi riike, rahvaid ja kultuure, hakkama saada teises kultuuri- ja keeleruumis. Peaaegu neljandik vabatahtlikest valis sihtkohaks Suurbritannia, järgnevad Poola, Prantsusmaa, Itaalia ning naabrid Läti ja Leedu (vt joonis 20)

Kokkuvõtteks

Vaatamata sellele, et teiste programmidega võrreldes on Grundtvigi programmi eelarve kõige väiksem ~ 5% LLP üldeelarvest, saime programmi raames pakkuda sihtrühmale väga erinevaid tegevusi: projektitoetusi asutustele, koolitusi ja konverentsidel osalemist üksikisikutele ning vabatahtlikku tegevust 50+ sihtrühmale.

Seitsme aasta jooksul on kasvanud nii eelarve, taotlejate kui ka toetusesaajate arv. Kõigis taotlusvoorudes oli üle poole taotlejatest esmakordsed taotlejad, kellel puudus eelnev rahvusvahelise koostöö kogemus. Toetust on saanud nii formaal-, mitteformaal- kui ka informaalhariduse esindajad. Vaadeldud aastatel tõusis mittetulundussektori taotluste arv, mis viitab sellele, et nad on hakanud end täiskasvanuhariduse valdkonnaga rohkem seostama. Just mittetulundusühingute aktiivne osalemine võimaldas programmil toetada ka vähemate võimalustega isikute (nt kinnipeetavad, erivajadustega inimesed, mitte-eestlased) õpivõimalusi. Suurenenud on teadlikkus muuseumist kui haridusvõimaluste pakkujast ka täiskasvanutele. Kuna individuaalsed täienduskoolitustoetused olid 2009. aastani kättesaadavad ainult täiskasvanuhariduse valdkonna töötajatele, oli positiivne, et mainitud aastal lisandus ka õpiringide tegevus (täiskasvanute huvikoolitused Euroopas), mis võimaldas valdkonnaga tööalaseltselt mitteseotud inimestel rahvusvahelist õpikogemust saada. 2009. aastal alustas ka 50+ vanuses inimeste vabatahtliku tegevuse toetus, mis võimaldas senisest enam tähelepanu pöörata eakale õppijale ja hilises eas õppimisele.

Grundtvigist on saanud Eesti täiskasvanute koolitajatele oluline toetusallikas tööalaseks enesetäiendamiseks Euroopas. Võrreldes teiste riikidega, on Eesti oma väiksusest hoolimata olnud väga aktiivne rahvusvahelises projektitöös kaasalõõja. Võrreldes nt Skandinaavia riikidega, on meil taotlusi tihti rohkem. Eesti roll projektide juhtimises, st koordinaatorina võiks muidugi suurem olla.

Iseolemise julgus ja koostegemise tarkus

Tiina Jääger Eesti Vabaharidusliidust arutleb, miks me rahvusvahelist koostööd peaks tegema.

Kunagi, ühe projektikoolituse ajal, rääkisin rahvusvahelistest projektidest ja nende rangetest reeglitest. Minu entusiastliku jutu peale esitati auditooriumist siiralt imestunud küsimus: „Miks me seda tegema peaksime?“.

Tookord vastasin veidi segaduses olles, et ega ei peagi. See küsimus jäi mind kauaks kummitama. Rahvusvaheline koostöö on väljakutse igale organisatsioonile. Miks me siis ikka ja jälle ütleme JAH kui meid kutsutakse partneriks või võtame isegi endale koordinaatori rolli?

Miks nad seda teevad?

Umbes kolmandik kaheksakümnest Vabaharidusliidu liikmest on partnerite või koordinaatoritena olnud seotud rahvusvaheliste projektidega, enamasti Grundtvigi või Leonardo da Vinci programmidest finantseeritute. Esitasin neile sama küsimuse: „Miks te seda teete?“

Vastuseks sain järgmised väited:

- ▶ rahvusvaheliste projektide kaudu areneb organisatsioon;
- ▶ rahvusvaheline projekt toimib kui täienduskoolitus: saad tagasid oma tegevusele, omandad uusi teadmisi ja oskusi, arendad oma keeleoskust;
- ▶ näed laiemat pilti – et teha võib ka teistmoodi. Kuid igapäevase töö jaoks on oluline ka teadmine, et teistes riikides on täiskasvanute koolitajatel sarnased rõõmud ja mured;
- ▶ rahvusvahelises projektis oled väikese organisatsioonina võrdväärne partner suurtele – see suurendab enesekindlust ja eneseusku;
- ▶ kindlasti muutud tolerantsemaks - üksteise aktsepteerimine ja mõistmine on väga olulised;
- ▶ hea koostöökogemus;
- ▶ teiste maade kultuuri (ka töökultuuri) tundmaõppimine, huvitavate teemadega tegelemine;
- ▶ meie väike koolituskeskus on tänu rahvusvahelistele projektidele suutnud säilitada usu oma eesmärkidesse ja vajalikkusesse;

- ▶ rahvusvahelistes projektides osalemisega oleme toonud kohapeale sära ja kuulsust;
- ▶ võimalus oma organisatsiooni tutvustada, lisaväärtuseks, et seda saab teha inglise keeles, mis on tavapärane projektide töökeel.

Enda ja kodukoha tutvustamine on oluline kõigile kuid eriti väiksematele organisatsioonidele, see on võimalus korraks aeg maha võtta ja mõelda – kes me oleme, millega ja miks tegeleme, mis sellest kasu on. Kuidas seda öelda nii, et oleks arusaadav ka teistsuguses kultuuriruumis.

Projekt aitab eesmärke ellu viia, annab inspiratsiooni uuteks ettevõtmisteks. Paljud ühendused on saanud positiivse koostöökogemuse just rahvusvahelisest projektist, sest ühiste huvide nimel tegutsemine ja vastutuse jagamine tulemuse eest lisab usku nii tegija kui organisatsiooni seisukohalt vaadatuna. Erineva kultuuritaustaga inimestega koos tegutsemine rikastab, aitab olla paindlik ja tolerantne.

Teadmiste jagamise paradoks

Projekti kirjutades on üheks oluliseks punktiks saavutatava tulemuse laiem mõju. Küsimust: „Mis kasu sellest tõuseb, et Vabaharidusliit osaleb rahvusvahelistes projektides?“ on esitatud Vabaharidusliidule kui katusorganisatsioonile ka liikmete poolt. Sellele saab vastata näitega: inspiratsiooni koolitajate, juhtide ja nõustajate õppekavade loomiseks saime just rahvusvahelistest projektidest. Praeguseks on nende õppekavade alusel õppinud EVHL koolituskeskuses ligi 200 koolitajat ja koolituskeskuse juhti.

Mitte alati ei ole me kahjuks rahul projekti tulemustega kuid õppimiskoht on seegi ning rahulolu kordaläinud projektidest kaalub kindlasti üles ebaõnnestumised. Lisaväärtuseks uued koostööpartnerid, kellega koos sooviks uusi ideid ellu viia ning väljakujunenud rahvusvaheline koostöövõrgustik, rääkimata paradoksist, et jagades teistega oma teadmisi ja oskusi suurendame nende hulka.

Tulles tagasi algusesse – miks valisin pealkirjaks Eesti Vabaharidusliidu tunnuslause? Sest targalt koos tegutseda saame siis, kui meil on mida jagada ning me usume oma eesmärkidesse ja väärtustame neid.

Minu tähelepanu ja huvi pälvis just see, et koolitus oli mitmekesine ning õpikeskkondadena kasutusel Pistoia, Pisa, Lucca ja Firenze linnaruumid nii arhitektuursest kui sotsiaalsest vaatenurgast. Samuti linna lähialad koos muuseumide ja loodusmaastikega. Ka ajastus septembri alguspäevadel, aastal 2010, tundus õpihooaja innukaks alustamiseks eriti inspireeriv.

Koolitus osutuski ühtaegu nii teadmiste poolest rikastavaks kui ka mõjusalt elamuslikus kogemuseks. Liialdamata võin öelda, et need seitse päeva koos suurepärase inimestega, õpetajate- koolitajatega Itaaliast, Portugalist, Kreekast, Rumeeniast, Austriast, Soomest ja Rootsist tähendavad ja tähistavad nüüd minu jaoks näidet euroopalikust üksteisemõistmisest ja tõestust koostöö võimalikkusest. Koolituse vaheldusrikas ülesehitus ja praktilised tegevuste toetasid aktiivselt ja loovalt õppimist. Mitteformaalne õpikeskkond ja koostöine atmosfäär aitasid kaaslasti paremini tunda ja tunnetada.

Kuidas teha koostööd täiesti võõrastega?

Esmane tutvus sai sobitatud meeleliselt oma kodumaa toitide tutvustamise ja maitsmisega. Teisel koolituspäeval jooksul, jällegi erinevate tegevuste käigus, moodustusid rühmad. Iga rühm leidis arutluse käigus oma teema ja vaatevinkli mille läbi tegime kogu koolitusnädala jooksul ümbritseva keskkonna kohta tähelepanekuid, mille talletasime fotodena. Nendest vaatlustest panime viimasel päeval kokku fotoesitluse, kuhu igaüks panustas viie ülesvõttega. Ühine ülesanne ja jagatud vastutus andis põhjuse jooksvateks ja spontaanseteks arupidamisteks kogu nädala jooksul. Kuna olin koolitusel ainuke eestlane, siis oli suurepärase võimalus pidevalt oma inglise keele oskust kasutada, sest ka soomlasest kolleeg eelistas vaid inglise keelt kõnelda.

Oma õpikogemusena hindan koolituse käigus läbiproovitud aktiivõppe meetodikaid ning mitmesuguseid praktilisi kogemusi, kuidas organiseerida koostööd täiesti võõraste ja erinevatest kultuuridestki pärit inimeste vahel ühiseid eesmärke püstitades.

Eriti inspireerivaks kujunes loov savitöö Marino Marini kunstimuuseumis, mis oli seotud algselt perekonna temaatikaga, kuid arenes edasi üsna teravaks laiemate sotsiaalsete ja ühiskondlike teemade käsitlemiseks, mille käigus pandi nii mõneski rühmas empaatiavõime ja diplomaatilised oskused päris tõsiselt

proovile. Sama ülesannet olen oma muuseumi haridusprogrammides ja ka koolitustel korduvalt varieerides kasutanud ning see on toiminud edukalt kõigi vanuse- ja sihtrühmade puhul.

Lisaks rühmatöödele ja ümbruskonnaga tutvumise ringsõitudele sisaldas koolitus ka lähemaid loenguid Euroopa Liidu arengute teemadel. Kõik koolituse esitluste materjalid said osavõtjad meililpulgal kaasa, sestap on neid andmeid ja esitlusi olnud hiljem hõlpus ka oma koolitustegevuses kasutada.

Õppida kõikjal ja kõigest!

Minu jaoks on olnud oluline õppida kõikjal ja kõigest, kus võimalik. See tegus õpinädal jääb minust ajaliselt küll aina kaugemale, kuid need suurepärase kogemused, vaatenurgad ja Toskaana valgused sealseid linnu, maastikke ning inimesi lugedes on minu sügavas sisimas alles ja ma saan pöörduda nende poole ikka ja jälle tagasi.

Lõpetuseks üsna isiklik, aga samas üldistav lugu ajaloost. Nimelt otsisin Pistoias kohaliku kunstiõpetaja abil üles vana, juba otsapidi lagunenu valukoja vanalinnast otse linnamüüri ääres, millest olin lugenud raamatust „Pirnipuu, pronks ja marmor“. Valukoja ukse kohal on veel näha meistri nime: Michelucci ja siin valati veel 1980-telgi kirikukelli. Itaalia meistrite metallivalu oskusi kõrgelt hinnanud Eesti skulptor Amandus Adamson leidis eelmise sajandi alguspoolel endale koostööpartnerid just siit.

Katsusin ette kujutada, kuidas alustasid siitsamast, Pistoia väikesest valukojast, Toskaana päikese alt mööda raudteed kauge külma mere äärde oma teekonda Russalka ning sisse- maale Rakveresse Vabadussõja sõdalaste monument.

Rakveres tagasi olen nüüd ammugi minagi - lennanud tänapäevale iseloomulikult kiirelt ja kergelt, oma ühtepidi kerge kuid samas kaaluka teadmistepagasiga. Nüüd tean ja oskan omagi kodulinnast rohkem tähendusi välja lugeda ning saan neid jätkuvalt huvilistega jagada.

Rakvere Vabadussõja monumenti juures ekskursiooni või õuesõppe rühmaga peatudes on nüüd Pistoiaist kõneldes mu sõnadel hoopis teine sisu, kaal ja maht.

► Elukestvalt ja loovalt saab õppida kõikjal

Muuseumipedagoog Kaja Visnapuu käis Grundtvigi täienduskoolitusel. Saame teada, millise kogemustepagasiga ta naases.

Muuseumihariduse valdkonna esindajana olen veendunud, et õppimine tänapäeval ei piirdu kaugeltki vaid harjumuspärase klassi- või loenguruumi mugavustsooni ega interneti teabetulvaga. Mitteformaalsed õpivõimalused ümbritsevad meid avaralt ja avatult nii loodus- kui linnakeskkonnas, mida võib üldisatavalt nimetada ka pärimusliku maastikuks.

Museoloog Kenneth Hudson on öelnud: “Euroopa on üks suur muuseum, mille iga ehitis, iga põld, iga jõgi ja raudtee sisaldab vihjeid selle maa minevikule, kui ainult vaataja on vajalik teave selle kohta, mida ta vaatab. Selles suures muuseumis on asutusi, mida me kutsume muuseumideks. Nende peaülesanne on aidata inimestel mõista suurt muuseumi. Need muuseumid õigustavad ennast siis, kui nad vaatavad väljapoole, mitte sissepoole.”

Töötades Sihtasutuses Virumaa Muuseumid oli minu tööks haridusprogrammide loomine ja läbiviimine nii muuseumis kui Rakvere linnakeskkonnas. Olin väga rõõmus kui leidsin Grundtvigi koolituskalendrist enda igapäevategevusega lähedalt seotud täienduskoolituse „Reading the cities of Tuscany“.

1.6 Haridusjuhtide õppelähetuste programm

Haridusjuhtide õppelähetused on ühenädalased välislähetused koolijuhtidele, haridusametnikele ja teistele hariduspoliitika seotud inimestele. Õppelähetusele koguneb grupp haridusjuhte eri Euroopa riikidest, et vahetada ja võrrelda omavahel riikide kogemusi ühel kindlal hariduspoliitilisel teemal, külastatakse teemaga seotud haridusasutusi ja tihti ka leitakse grupist head partnerkoolid edaspidiseks rahvusvaheliseks koostööks.

Haridusjuhtide õppelähetuste programm on Euroopa elukestva õppe programmi valdkondadevahelise koostöö allprogrammi üks olulisematest toetusskeemidest, mis toetas Euroopa riikide koostööd hariduspoliitika kujundamisel ja hariduse juhtimisel.

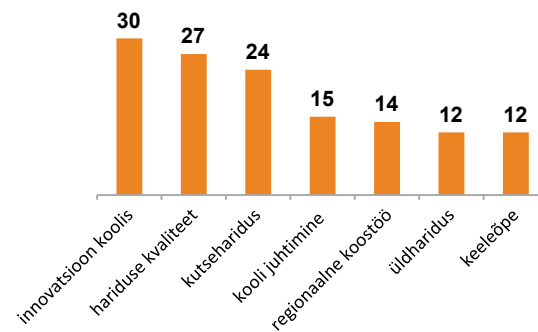
Programm toetab kahte liiki tegevusi: haridusjuhtide osalemine õppelähetustel teistes Euroopa riikides ja rahvusvaheliste õppelähetuste korraldamine koduriigis. Vastavalt programmi reeglitele lähetab Eesti igal aastal ca 30 haridusjuhti õppelähetusele välisriiki ja korraldab 3-4 sarnast rahvusvahelist õppelähetust oma riigis.

Eesti haridusjuhtide osalemine õppelähetustel Euroopas

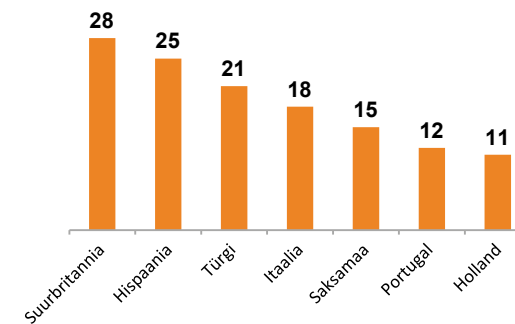
Õppelähetustel osalejatest pooled olid koolide direktorid/lasteaedade juhatajad (sealhulgas ka muud asutuse juhtkonna liikmed), neljandiku moodustasid haridusametnikud nii riigi, maakonna kui ka kohaliku omavalitsuse tasandil.

Kõige aktuaalsem ja huvipakkuvam õppelähetuse teema oli innovatsioon koolis (vt joonis 21). Eesti riik on küll tuntud oma innovaatiliste lahenduste poolest, mis aga võib-olla pole veel piisavalt kooliellu jõudnud ning seetõttu pakub huvi seda mujal uudistamas käia. Hariduse kvaliteedi teemal, mis oli populaarsuselt eestlaste hulgas järgmine, korraldati Euroopas kõige rohkem õppelähetusi. Eesti haridusjuhtide hulgas on hinnatud õppelähetuste teemad ka kutseharidus, õppekavaarendus, õpetajakoolitus, erivajadused ja täiskasvanuharidus (vt joonis 21).

▼ Joonis 21.
Eesti haridusjuhtide õppelähetuste populaarseimad teemad 2007-2013.

▼ Joonis 22.
Eesti haridusjuhtide õppelähetuste populaarseimad sihtriigid 2007-2013.

Kõige populaarsem sihtmaa on eestlastele olnud Suurbritannia, seda kindlasti just Suurbritannia hariduse kõrge ja hinnatud kvaliteedi tõttu. Hispaania on eestlast meelitanud Põhjamaade jaoks erilise haridussüsteemi ja kahtlemata ka sooja ilmaga. Populaarsuselt kolmas riik Türgi on uus riik programmis ja pakub seetõttu kõikidele osalejatele üle Euroopa väga suurt huvi (vt joonis 22).

Euroopa elukestva õppe programmi seitsme tegevusaasta jooksul 2007-2013 on õppelähetustel teistes Euroopa riikides käinud **kokku 224 Eesti haridusjuhti**, ühe õppeaasta jooksul ca 30 inimest. Stipendiumideks on kokku välja makstud **ca 290 000 eurot**.

Rahvusvaheliste õppelähetuste korraldamine Eestis

Õppelähetuste korraldajateks on üldjuhul endised õppelähetustel osalejad, kes tunnevad, et neil oleks Euroopa haridusjuhtidele ka Eesti hariduskorraldusest väärtuslikke kogemusi jagada - samamoodi, nagu nad ise omal ajal käisid kogemusi saamas mõnes teises Euroopa riigis. Tihti on Eesti korraldajad selle ülesande enda peale võtnud isegi teist ja kolmandat korda, mis tõestab, et kuigi üldise arvamuse kohaselt on kasulik just õppelähetusel osalemine, näitab tegelik elu, et ka korraldamise kogemus on väga väärtuslik.

Eesti on elukestva õppe programmi perioodil korraldanud **kokku 31 õppelähetust**, millel on **osalenud** hinnanguliselt üle **900 haridusjuhi teistest Euroopa riikidest**. Mitu õppelähetust on 7 aasta jooksul korraldanud näiteks Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskool ning Pärnu Täiskasvanute Gümnaasium (mõlemad 3), viiel korral on korraldajaks olnud maavalitsus või kohalik omavalitsus (Harjumaa, Jõgeva, Kohtla-Järve, Tallinn (2), ning kahel korral Haridus- ja Teadusministeeriumi üldharidusosakond.

Ligikaudu kolmandik Eestis korraldatud õppelähetustest käsitles hariduse kvaliteediga seotud teemasid (9), viiendik tegeles õppekavaarendusega (5) ja teine viiendik IKT teemadega (5), 10%-l oli teemaks koolide koostöö muude asutustega (3).

Kokkuvõtteks

Haridusjuhtide õppelähetuste programm on Euroopa vanim hariduskoostöö programm, mis loodi juba 1978. aastal. Programm on 35 tegevusaasta vältel läbi teinud mitmeid muutusi, alus- ja üldhariduse ning õpetajakoolituse juhtide õppelähetused liideti kutsehariduse juhtide õppelähetustega, vahetunud on ka programmi nimi. Eestis käivitus programm 1997. aastal ning on läbi aegade olnud väga edukas, paraku on piiratud eelarve võimaldanud toetada vaid 60% taotlejatest.

Uhkust võib tunda 31 rahvusvahelise õppelähetuse korraldamise üle Eestis, eriti tuleb tunnustada korraldajaid. Kuni 2011. aastani õppelähetuste korraldamist programmi vahenditest ei toetatud, seetõttu pidid Eesti asutused

ise vajamineva rahasumma leidma, et Eesti hariduspoliitika häid kogemusi väliskolleegeidele tutvustada. See näitab, et tollased korraldajad olid väga motiveeritud õppelähetust läbi viima. 3 viimast programmiastat on Haridus- ja Teadusministeerium õppelähetuste korraldajaid riiklikult kaasrahastanud (1000 eurot ühele õppelähetusele; riik on kaasrahastanud peaaegu pooli õppelähetusi). Eesti õppelähetusi on hinnatud Euroopa kvaliteetseimate hulka kuuluvaiks. Nii põhjamaiselt kõrge haridustase kui ka hea korraldustase on osalejatelt alati hea hinnangu saanud.

7aastasest perioodist võiks esile tõsta 2011. aastal Tallinna Ülikooli avatud ülikooli täiendusõppekeskuse (koordinaator Ene Käpp) korraldatud noore õpetaja mentorluse teemalist õppelähetust "Novice teachers at school – improving their professional development". Euroopa Komisjon valis selle õppelähetuse nelja Euroopa olulisema, nõ "eliitõppelähetuse" hulka. Õppelähetusel osales vaatlejana õpetajakoolituse ekspert programmi üleeuroopalisest agentuurist Cedefop, kes tegi õppelähetusest kokkuvõtte Euroopa riikide valitsustele. Õppelähetus oli korraldatud väga professionaalselt ja Eestis juba väga hästi toimiv noore õpetaja mentorlusprogramm sai osalejatelt palju tunnustust.

Nende seitse aasta jooksul on haridusjuhtide õppelähetuste programm aidanud Eesti hariduskorraldust Euroopas tutvustada, võimaldanud Eesti haridusjuhtidel võrrelda oma kogemusi teiste riikide haridusjuhtide kogemustega ja leida häid partnereid ja sõpru edasiseks rahvusvaheliseks koostööks. Eesti on programmist saanud üksnes positiivseid kogemusi ja eranditult kõik toetusesaajad on programmis osalemise võimalust kõrgelt hinnanud.

► Vahel on hea kogeda

Vahel on hea kogeda, et ka mujal on õpetajad ja koolijuhid silmitsi samade muredega

Haridus- ja Teadusministeeriumi välishindamisosakonna nõunik Maie Kitsing meenutab, kuidas ta käis Londonis õppelähetusel.

St Mary Ülikooli Kolledž Londonis korraldas õppelähetuse 2012.a mais. Õppelähetuse teemaks oli „Continuing professional development easing innovation and change in schools“, vabaltõlge eesti keelde oleks „Innovatsiooniline lähenemine õpetajate professionaalsuse tõstmisele ja koolide parendamisele“.

Osalejaid oli kaheteistkümnest Euroopa riigist, esindajad olid koolidest, õpetajakoolituse asutustest, omavalitsustest ja haridusministeeriumitest.

„Õpetaja ja tema professionaalsus loob erinevused õpilaste vahel“, nii väidab maailma mõjukaim haridusteadlane ja kuulsa uuringu „Edetabel võtetest, mis töötavad hariduses“ autor John Hattie. Sestap valisin ka teema. Riigi, kooli ja õpilase saavutused hariduse valdkonnas sõltuvad eelkõige õpetajate teadmistest ja oskustest.

Kuigi juuresolev pilt viitab tulevaste õpetajate teadmiste rangele kontrollile, on St Mary Ülikool olnud altis õpetajakoolitust kaasaastama ja rohkem ühitama kooli vajadustega. Õppelähetus andis hea arusaamise inglase õpetajakoolitusest, sealjuures uutest lähenemisest.

Kahepoolne kasu

Lühidalt kokkuvõtuna võib öelda, et Inglismaa on õpetajakoolituses rõhunud koostööle ülikoolide vahel ja magistriõpingute, eelkõige selle raames tehtava uurimistöo selgele seostamisele õpetaja igapäevatööga. Meile tutvustati nelja ülikooli (St. Mary

University College, Kingston University, Brunel University, University of Roehampton) koostööd ainentori ja professionaalsuse koordineerija juhendite ning tudengi käsiraamatu väljatöötamisel. Kool on andnud lisaraha magistriõpingutele, kuna sealsed uurimistööd on aidanud lahendada mitmeid kooli kitsaskohti. Uurimistöö teemad tulenevad konkreetse kooli probleemidest või ootustest. Kasu on seega kahepoolne.

Kuigi mu töö ei ole otseselt seotud õpetajakoolitusega, sain kindlust oma tööle Inglismaa suhtumisest: Kui õpilaste tulemuste ja käitumisega ei ole kool ise või teda kontrolliv institutsioon rahul, siis ei süüdistata õpilast ega kodu, vaid püütakse tõsta ja toetada õpetaja professionaalsust. Vajalike oskuste ja teadmistega õpetaja suudab koduse toetuseta jäänud õpilastel õpihuvi tõsta ning käitumist parandada.

Mis on õnneliku õpilase valem?

Olles viimase kümnendi jooksul olnud nii haridusjuhtide õppelähetustel osaleja, Eesti toimunud õppelähetuste korraldaja kui kuuludes ka programminõukokku, arvan, et see programm annab suurepärase võimaluse osalejatele oma tööalast võimekust tõsta. Erinevate riikide hariduskorraldustega tutvumine võimaldab paremini näha oma riigi tugevusi ja aitab leida ideid probleemide lahendamisel. Vahel on lihtsalt hea kogeda, et ka teistes riikides on õpetajad ja koolijuhid silmitsi samade muredega, mis meil siin koduses Eestis.

Juht on eestvedaja koolis, kui tema on altis oma teadmisi täiendada välisriigis, siis toetab ta kindlasti ka õpetaja enesetäiendamissoove välisriigis, samuti rahvusvahelise koostöö projekte. Õnnelik on õpilane, kes õpib koolis, kus õpetajad ja juhid on targad, kasutamaks kõiki võimalusi oma teadmiste ja oskuste täiendamiseks.

Antud programm andis väärtusliku väliskogemuse. Kokkuvõttes on võitjad õpilased.

1.7 Euroopa keeleõppe tunnuskiri

Euroopa keeleõppe tunnuskirja (European Language Label, ELL) programm on 1998. a ellu kutsutud Euroopa Komisjoni algatus, mille eesmärk on tõsta huvi ja motiivatsiooni keelte õppimise ja õpetamise vastu; toetada keeleõppe valdkonnas ellu viidud uuenduslike projektide tulemuste levitamist Euroopa riikides, tunnustada tegijaid ja panustada info levitamisse keeleõppe valdkonnas toimuva kohta. Eesti ühines programmiga 2002. aastal.

Kord aastas toimuv Euroopa keeleõppe tunnuskirja konkursil (European Language Label Award, Eestis - Aasta võorkeelealane tegu) saavad kandideerida nii asutused kui ka üksikisikud, kes tegutsevad keeleõppe vallas või kes võorkeeleõppe vastu huvi tunnevad. Tunnuskirja programmis osalemine on avatud kõigile haridustasanditele.

Valiku tegemise aluseks on EK poolt taotlustähtjaks kehtestatud eelisteemad, millele liikmesriigid võivad teemasid lisada lähtuvalt oma huvist ja vajadusest. Euroopa keeleõppe tunnuskirja e-diplomiga, mille allkirjastavad EK volinik ning Eesti haridus- ja teadusminister, autasustatud projektid saavad rahvusvahelise tunnustuse, mis tõstab avalikkuse huvi keeleõppe vastu ja tähtsustab iga inimese keeleoskuse vajalikkust. Väljapaistvaimad projektid on saanud ka rahalise preemia. Tunnuskirja programm või-

maldab võrrelda Eestis keeleõppe vallas toimuvat teistes Euroopa riikides toimuvaga. Eestis viib ellu Euroopa tunnuskirja programmi hariduskoostöö keskuse üldhariduse büroo.

Perioodil 2007-2013 **esitati 133 taotlust**, neist **34 projekti või algatust autasustati Euroopa keeleõppe tunnuskirjaga (Aasta võorkeelealane tegu)**.

Tunnustatud projektidest pooled olid keskkooli või põhikooli projektid, ülejäänute seas olid enam-vähem võrdselt esindatud täiskasvanuhariduse asutused ja ülikoolid. Projektide seas oli palju kultuuridevahelise teadlikkuse tõstmise teemat, mis omakorda on seotud teadlikkuse tõusuga mitmekeelsusest ja -kultuurilisusest. Leidus projekte, mis pakkusid uusi lähenemisi mitteformaalses keeleõppes, ning projekte, mis on pühendatud keeleõppe kvaliteedi küsimustele. Sihtkeeltena või projektikeeltena on enim kasutatud inglise, eesti, saksa ja vene keelt, kuid leidub ka rootsi, soome, norra ja islandi keelt.

Programmi tagasiside põhjal on tunnuskirjal positiivse maine, taotlejad hindavad seda kui kvaliteedimärki. Tunnuskiri on julgustanud keeleõppe vallas tegutsejaid loovad olema ja üha uute projektide, ideede ja algatustega välja tulema. Üheks motivaatoriks on olnud ka rahaline preemia, mida žürii koos tunnuskirjaga jagab.

Sisekaitseakadeemia keelesimulaatori projekt "Keelerobot" oli üks kolmekümnest üle-euroopalise tunnustuse saanud projektist. Tunnustus „Parim Eesti projekt“ anti üle Euroopa keeleõppe tunnuskirja programmi 10. aastapäevale pühendatud konverentsil 2012. a septembris Kuproset Limassolis.

Sisekaitseakadeemia loodud elektrooniline õpitarkvara (keelesimulaator) kasutab kõnetuvastust piiriületustoiminguga seotud erialakeele õppe arendamiseks nii Eestis, Euroopas kui ka mujal maailmas. Keelerobotit kasutatakse piiriületustoimingutega seotud erialaste väljendite õppimiseks.

Õppetöö võib toimuda individuaalselt reaalajas või olemasolevate keelekursuste osana.

Keelerobot on nüüdseks täiel määral integreeritud politsei ja piirivalvurite baasõppesse ja täiendkoolitusse ning hetkel toimub terve rida edasiarendusi. Programmi kood on integreeritud Euroopa Piirivalve Agentuuri Frontex Schengeni protokolliga ja dokumendituvastuse keeleõppe moodulisse, see on kättesaadav ligi 10 000 Euroopa piirivalvurile. Äsja on käivitunud koostöö ka Vene Föderatsiooni Peterburi Ülikooli juures tegutseva ettevõttega "Speech Drive", mille kaudu on keelerobotil võimalus harjutada ka vene keelt. Peatselt on valmimas versioon, kus võorkeelsel huvilisel avaneb võimalus harjutada eesti keelt.

Keelroboti projekt on kõrgkoolide ja erasektori vahelise koostöö hea näide. Sisekaitseakadeemia keelekeskuse ideed aitasid arendada Tallinna Tehnikaülikool ja OÜ Juku Lab.

2.1 Sissejuhatus

Noortevaldkonna rahvusvaheline areng sai hoo sisse, kui 1987. aastal loodi Euroopa Ühenduse esimene noorteprogramm Youth For Europe. Veerand sajandi jooksul on noortevaldkonnas tänu tihedale rahvusvahelisele koostööle palju ära tehtud nii Euroopa tasandil kui ka liikmesriikides.

Täna kannab ELi 25aastane noorte kodanikuharidusprogramm nime **Euroopa Noored** - EN (Youth in Action; 2007-2013) ning programmi eesmärk on edendada noorte kodanikuaktiivsust, soodustada noorte mitteformaalset õpet ja liikumist Euroopa Liidus ja sellest väljaspool ning arendada kultuuridevahelist dialoogi. Eesti liitus rahvusvahelise võrgustikuga 1997. aastal, mil loodi **Sihtasutuse Archimedes Euroopa Noored Eesti büroo** (edaspidi ENEB).

ENEB tegeleb noorte ja noorsootöötajatega mitmel tasandil: tegevused hõlmavad teavitamist, nõustamist ja koolitamist, projektide rahastamist, järelevalvet ning analüüsi. Programmi raames rahastatakse noortevahetusi, -algatusi, -seminare, demokraatiaprojekte, Euroopa vabatahtlikku teenistust ning koolitustegevusi ja võrgustike teket.

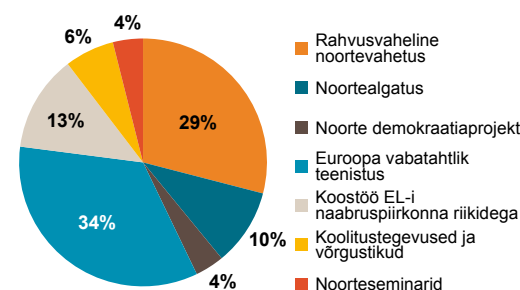
Seitsme aasta jooksul on ENEB toetanud rohkem kui **970** projekti, milles on osalenud ligikaudu **22 750** inimest, kellest **7650** olid vähe- või osaliselt noored. Lisaks on ENEB korraldanud rohkem kui **560** arendus- ja koolitustegevust ligikaudu **8535** inimesele.

2.2 Programmi toetused

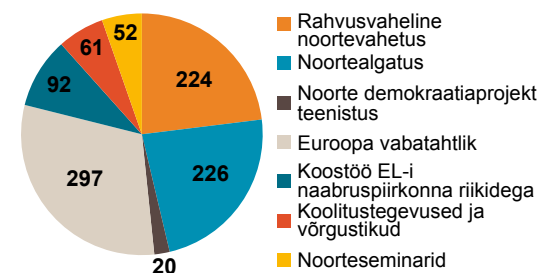
Perioodil 2007-2013 esitati Euroopa Noored Eesti büroole **1702 taotlust**, neist **972 projektile** eraldati **toetus** kokku **11,6 miljonit** eurot. EN statistika on esitatud 2013. aasta juuli seisuga.

2. Programm Euroopa Noored

Joonis 23.
EN toetuste jagunemine alltegevuseti 2007-2013.

Joonis 24.
EN toetatud projektide arv alltegevuseti 2007-2013

Rahvusvahelised noortevahetused: eri riikide noortegruppide temaatilised kohtumised;

Noorte demokraatiaprojektid: noorte osalus kohaliku, piirkondliku või riikliku tasandi demokraatias, aga ka rahvusvahelisel tasandil;

Noortealgatused: ühiskondliku kasuga projektid, mille algatavad, töötavad välja ja viivad ellu noored ise;

Euroopa vabatahtlik teenistus: noorte osalemine eri vormides vabatahtlikus tegevuses nii Euroopa Liidus kui väljaspool;

Koostöö Euroopa Liidu naabruspiirkondade riikidega: projektid naaberriikide partneritega (Ida-Euroopa ja Kaukasus, Kagu-Euroopa ning Põhja-Aafrika ja Lähis-Ida piirkonnad); peamiselt noortevahetused ning noorsoolased koolitustegevused ja võrgustikud.

Koolitustegevused ja võrgustikud: noorsootöös ja noorteühendustes osalejate koostöötegevused ja nende võrgustikud; kogemuste ja heade tavade jagamine;

Noorteseminarid: noorte, noorsootöötajate ja noortepoliitika eest vastutajate omavaheline dialoog, koostöö ja seminarid.

Temaatilisel viidi ellu kõige rohkem Euroopa ja Euroopa Liidu teadlikkust kasvatavaid projekte (235, neljandik kõigist projektidest). Järgnesid kultuuri ja kunsti valdkonna projektid (146), linna- ja maa-piirkondade arenguga seotud projektid (77) ning sotsiaalse kaasatuse küsimusega tegelevad projektid (61).

2.3 Projektides osalejad

Euroopa Noored programmi toetust saanud projektides osales aastatel 2007-2013 kokku **22 743 inimest, sh 13 628 Eesti osalejat**, kes olid nii noored kui ka noorsootöötajad ja teised noortevaldkonnas aktiivsed inimesed (koolitajad, noortejuhid jt). **Osalejatest 55% olid naised ja 45% mehed.**

Eesti rahastatud projektidest võtsid partneritena kõige sagedamini osa lätlased (832 noort), sakslased (693 noort) ja itaallased (522 noort). Kõige suurem arv osalejaid (rohkem kui neljandik) oli kaasatud noorteseminaridesse (kolmandik) ja rahvusvahelistesse noortevahe- tustesse (vt joonis 25).

Tegelikkuses on tegevustesse kaasatud noorte arv siiski oluliselt suurem, sest paljud programmi rahastatud projektid on suunatud laiemale sihtgrupile kui ainult projekti ametlikud osalejad.

Tallinna Ülikooli sotsiaalteadlaste Marti Taru ja Peeter Vihma poolt läbi viidud programmi uuringust selgus, et laias laastus jagunevad Euroopa Noored programmis osalejad kolme suurde gruppi:

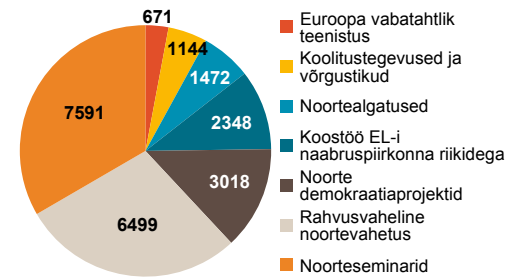
- ▶ 15-17aastased kooliõpilased, kes osalevad peamiselt noortepro- jektides ja noorteseminaridel;
- ▶ noorsootöötajad ja noortejuhid, kellest paljud on vanemad kui 26 aastat ning kes osalevad enamasti koolitus- ja võrgustikuprojek- tides;
- ▶ 18-25aastased noored, kes osalevad kõikides alaprogrammides.

Kõige aktiivsemalt kasutavad Euroopa Noored programmi võimalusi 15-17aastased noored, kes moodustavad 32% kõikidest projektides osalejatest. Uuringus osales 837 vastajat, kes aastatel 2007-2010 osalesid projektides või korraldasid projekte.

Lisaks sellele, et Eesti noored ise aktiivselt projekte algatavad, osa- levad paljud partneritena ka teiste riikide projektides. Partnerid on kaasatud nii projektide ettevalmistus-, taotlus-, läbiviimis- kui ka analüüsiprotsessi.

2007-2013 toimus **3056** Eesti partnerlusega projekti, kus osales kokku **12 136 Eesti noort**. See näitab, et Eesti noored (nii organi- seerunud kui mitteformaalsed noortegrupid) on rahvusvahelisel tasandil edukalt kontakte loonud ning kujunenud hinnatud projekti- partneriteks, kellega hea meelega koostööd tehakse.

▼ Joonis 25.
EN toetatud projektide osalejad
alltegevusesti 2007-2013.

2.4 Vähemate võimalustega noorte kaasamine

Üks programmi prioriteete on olnud vähemate võimalus- tega noorte ja erivajadusega noorte suurem kaasamine ühiskonda. Kogu perioodi 2007-2013 vältel olid üleriigilisel prioriteetised rühmad maa- ja väikelinnanoored, puuetega ja terviseprobleemidega noored, riigikeelt mittevaldavad noored ja noored töötajad. 66% toetatud projektidest tegeles ühel või teisel viisil üleriigiliste pri-

oriteetidega ning 45% kaasas vähemate võimalustega noori projektitegevustesse.

Aastatel 2007-2013 **osales** kokku **7646 vähemate võimalustega noort**. Kõige rohkem osales toetatud projektides maapiirkondade ja majanduslikult vähemate võimalustega noori.

Noorte töötajate toetamisel ja kaasamisel on ENEB teinud tihedat koostööd Eesti Töötukassaga, näiteks korraldanud noortele töötajatele koolitusi ning suunanud noorsootöötajate tähelepanu noorte tööhõive küsimustele. Koostöös CV Keskusega viis ENEB läbi koolitusprogrammi "Tulen turule!", mis andis 16 noorele tööturule sisenemiseks vajalikke oskusi ja teadmisi. Osalejad arendasid oma esine- misoskust ja harjutasid tööintervjuud, käisid töövarjana mõnes ettevõttes, tegid endale video-CV ning tutvusid programmi Euroopa Noored võimalustega.

Maapiirkondade noorte kaasamiseks teeb ENEB aktiiv- set koostööd maakondlike partneritega, kes programmi sõnumi noorte kodudele lähemale toovad ja neid ka kohapeal nõustavad. Lisaks nimetab büroo igal aastal prioriteetsed maakonnad, kuhu aasta jooksul rohkem info- ja nõustamistegevusi suunatakse. Maakondlikud partnerid on suureks toeks vähemusrahvustest noorte kaasamisel. Esiletõstmist väärib aastatepikkune koostöö MTÜ VitaTiimiga, kes on olnud büroole suureks toeks venekeelse info edastamisel ja nõustamistegevuse läbi- viimisel Ida-Virumaal.

2.5 Noorte pädevuste areng

Programmis Euroopa Noored toimuva õppimise kirjeldamiseks ja analüüsimiseks on loodud RAY (*Research-based analysis and monitoring of the Youth in Action Programme*) võrgustik, mis ühendab 16 Euroopa riigi agenteure ning kaasab oma tegevusse ka ühiskonnaturijaid.¹

Konkreetses projektis osalemise tulemuste hindamiseks kasutatakse Euroopa elukestva õppe võtmepädevuste raamistikku, mis koosneb kaheksast võtmepädevusest: suhtlus emakeeles, suhtlus võõrkeeltes, matemaatika-pädevus ning teadmised teaduse ja tehnoloogia alustest, infotehnoloogiline pädevus, õppimisoskus, isiklik,

kultuuridevaheline, sotsiaalne ja kodanikupädevus, algatusvõime ja ettevõtlikkus ning kultuuriteadlikkus ja kultuuriline eneseväljendus.

Mais ja novembris 2012 viidi Euroopa Noored projektides osalejate ja projektijuhtide (noorsootöötajad, koolitajad, noortehid) hulgas läbi veebiküsitlus, mille eesmärgiks oli välja selgitada, kuidas mõjutab projektis osalemine noorte võtmepädevusi. Küsitlusele vastas 104 projektijuhti ja 330 osalejat.

Nii projektijuhtidele kui projektides osalenutele esitati küsimus selle kohta, mida noored projektis osalemise käigus õppisid ja millised pädevused arenesid.

¹ Vt www.researchyouth.net

Selgus, et nii projektijuhid kui ka osalejad leidsid peaaegu kõikide pädevuste puhul, et osalejate oskustes on toimunud teatav areng. Projektijuhid hindasid osalejate pädevuste arengut kõrgemalt kui osalejad ise. Projektijuhtide hinnangute keskmine oli 3,4 ja osalejatel 3,2; kusjuures skaalapunkt 3 tähendab teatud määral ning 4 kindlasti toimunud õppimist.

Noored ise hindasid, et kõige rohkem on kasvanud nende läbisaamine inimestega, kellel on erinev kultuuritaust (3,71). Projektitegijad aga nägid kõige tugevamat edasiminekut noorte oskuses meeskonnaga koostööd teha (3,83). Mõlemad vastajategrupid hindasid võrdset (3,61) arengut suhtlemisel inimestega, kes räägivad teist keelt. Üldistatult võib seega väita, et kõige suurema arenguhüppe on projekti tulemusel teinud osalejate erinevad sotsiaalsed ja kultuuridevahelised pädevused.

Vähem tunnetasid küsitletud, et oskavad projektis osalemise tulemusena tulemuslikumalt õppida (2,88), arutada tõsiselt poliitilistel teemadel (2,73) ja koostada ise ülevaateid ja esitada sisulisi teemasid meediakanalites (2,7).

Seega on eelduspärane, et osalejad on pärast projekti julgemad ja avatumad erinevates suhtlemist nõudvates olukordades, iseäranis teistsuguse kultuuritaustaga inimestega suhtlemisel ja koostöö tegemisel.

Samas annab õppimisoskuse paigutumine suhteliselt madalale positsioonile mõtteainet tegevuse edasiseks korraldamiseks, kuna just selle pädevuse arendamine võiks olla teiste oskuste arengu võtmeks.²

² Mida need projektid siis õieti õpetavad, Marti Taru & Triin Roosalu, 2013

³ The Research-based Analysis and Monitoring of the Youth in Action Programme, Interim Transnational Analysis, Innsbruck 2013

2.6 Koolitustegevused

Lisaks noorte ja noorsootöötajate rahvusvaheliste koolituste ja võrgustikuprojektide rahastamisele korraldab ENEB ka ise koolitusi ja arendustegevusi, et kindlustada projektide kvaliteeti, aidata partnerite leidmisel, soodustada osalejate pädevuste arengut, tõsta noorsootöö kvaliteeti ning edendada innovatsiooni noorsootöös. Sellised tegevused leiavad aset nii Eesti-siseselt kui rahvusvahelisel tasandil ENEB koolitus- ja koostöökava raames (Training and Co-operation Plan ehk TCP).

Perioodil 2007-2013 korraldas ENEB **564 arendus- ja koolitustegevust** (sh seminarid, koolitused, töövarju projektid, õppevisiidid ja partnerlusseminarid), kus **osales** ühtekokku **8534 inimest**, kokku rahastati koolitustegevusi 843 400 euro ulatuses.

Esiletõstmist väärib 2006. aastast toimuv rahvusvaheline meetodimess „Tool Fair“, mis on kõige suurem ja olulisem TCP koolitustegevus Euroopa noorsootöös. Eesti büroo oli ürituse võõrustajaks 2011. aastal. „Tool Fair“ toob kokku noorsootöötajad, koolitajad ja teised noortevaldkonnas tegutsejad kogu Euroopast, et jagada teavet ja kogemusi uute meetodite ja õppematerjalide kohta.

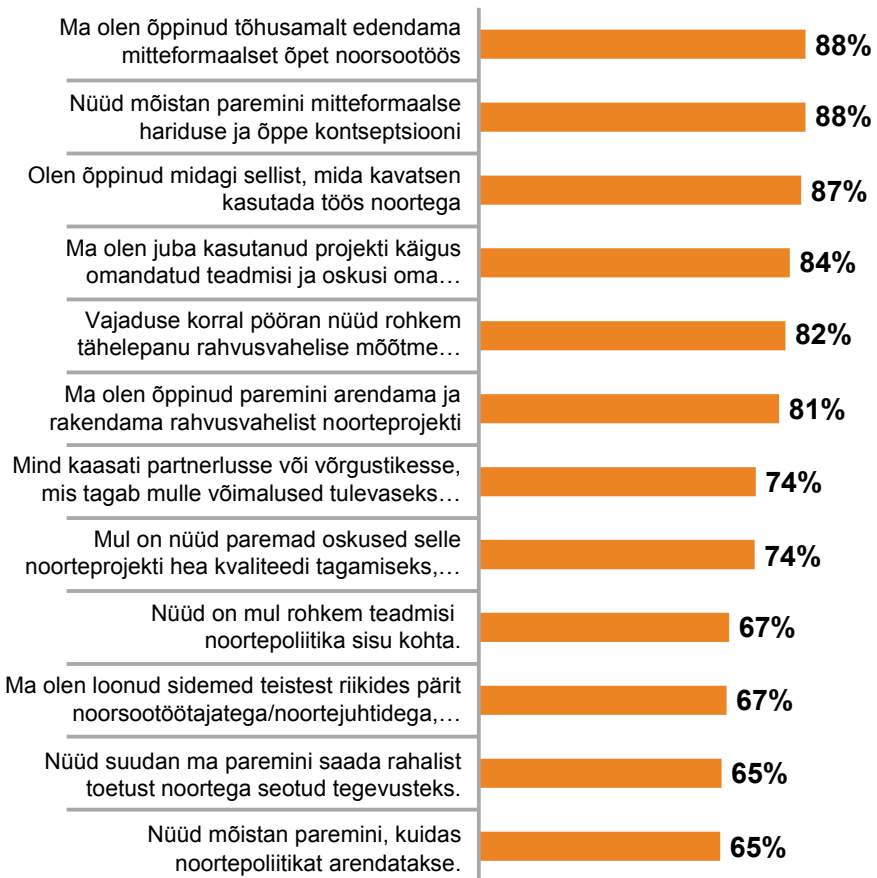
2.7 Noorsootöötajate pädevuste areng

Euroopa Noored programm on oluliselt kaasa aidanud noorsootöötajate professionaalsuse tõstmisele. RAY analüüsi³ tulemused näitavad, et projektides osalenud noorsootöötajad hindavad oma pädevuste arengut kõrgelt. Enim hinnatakse inimeste- ja erinevate kultuuride vahelise suhtluse ning sotsiaalsete pädevuste arengut.

88% küsitletuist arvab, et osalemine Euroopa Noored programmi erinevates tegevustes on aidanud neil tõhusamalt edendada mitteformaalset õpet noorsootöös ja paremini mõista mitteformaalse hariduse ja õppe kontseptsiooni.

Oma tegevuse kasuteguri hindamisel peame väga oluliseks ka seda, et 87% küsitletuist plaanib saadud teadmisi realselt töösse rakendada ning 84% vastanuist on õpitut juba tööalaselt kasutanud. Vaid 1% küsitletud noorsootöötajatest ja noortejuhtidest arvas, et *projektil ei olnud mõju nende tööle/seotusele noortevaldkonnaga*.

Noorsootöötajate seas läbi viidud intervjuud kinnitavad, et programmil on olnud märkimisväärne mõju uute haridus- ja koolitusmeetodite arendamisele. Samuti töid noorsootöötajad välja, et programmi tegevused on aidanud muuta üldhariduskoolide töötajate suhtumist nende töösse ja mitteformaalsesse õppimisse positiivsemaks, mis omakorda soodustab koostööd õpetajate ja noorsootöötajate vahel.⁵

▼ **Joonis 27.**
Pädevuste suurenemine tänu programmile "Euroopa Noored"⁴

2.8 Kokkuvõte

Uuringute tulemused näitavad, et programm Euroopa Noored aitab väga suurel määral kaasa noorte pädevuste arengule, kodanikuaktiivsusele ning kodanikuühiskonnas osalemisele, aga ka nende tööalase konkurentsivõime tõusule.

Mitteformaalse õppega seotud õpirändel on muude õppimisvõimaluste kõrval oluline täiendav roll. Tihti on see esmane kokkupuude välismaaga või esimene iseseisev vastutusevõtmine mõne tegevuse elluviimise eest. Täna võib öelda, et Eesti noortegrupid ja -ühingud on aktiivsed üle Euroopa. Seda kinnitab nii ENEBile esitatud rahvusvaheliste projektide arv kui ka Eesti partnerlusega projektide arv, mis on esitatud teiste riikide Euroopa Noored agentuuridesse.

Noorsootöö kvaliteedi ja rahvusvahelistumise toetamine loob Eesti noortele täiendavaid võimalusi oma silmaringi laiendamiseks, kogemuste omandamiseks teistsuguses kultuurikeskkonnas viibimise kaudu ning kontaktide loomiseks, mis on kõik olulised edasiseks eluks globaliseerivas maailmas. Euroopa Noored programmi väliskoolitustele kandideerinute arvu kasv näitab, et nii Eesti noorsootöötajad kui ka noored hindavad rahvusvahelistumise võimalusi järjest enam ja tunnevad huvi rahvusvahelise koostöö vastu.

⁴ RAY andmetel põhinev uuring. Programmi "Euroopa Noored" tulemused ja mõju Eestis, 2010

⁵ Interim Evaluation of the "Youth in Action" Programme in Estonia 2007-2009, Tartu Ülikool, Sotsioloogia ja Sotsiaalpoliitika Instituut, 2010

► Stardiplats lennuks maailma asub... Rõuges!

Noorsooühing Rõuge Noorteklubi on tõestanud, et rahvusvaheline koostöö suudab kogukonda uut elujõudu tuua.

Noorteklubi tegevus sai hoogsa taganttõuke 2001. aastal, mil kohalikud noored osalesid rahvusvahelises noortevahetuses „Noored Euroopas - erinevused ja sarnasused“. Ühe aasta jooksul nii Eestis, Lätis kui ka Rootsis toimunud projektitegevusi meenutavad rõugelased tänaseni nii nalja kui heldimusega.

„See oli reis, kus noored said teada, mis on noortekeskus ja kuidas see töötab, õppisid mängima golfi ning said boonusena kogeda, et terariistu lennukisse kaasa vedada ei tasu,“ muigab Rõuge Noorteklubi eestvedaja Kerli Kõiv.

Projekti innustavast mõjust räägib kõnekalt fakt, et kõik toonased noortevahetuses osalejad on täna, 12 aastat hiljem, Rõuge elus aktiivselt kaasalöövad ja üks nende hulgast vahepeal vallavanemaks saanud.

Projekti tulemusel leidsid mitmed uued ideed rakendust noorte kodukohas. Näiteks töid noored Rõugesse tagasi oma vasttärrganud golfivaimustuse. „Täna kuuluvad nad juba enamuses Rõuge Golfklubisse ja tänu nende ettevõtlikkusele on Rõuge golfiväljaku võrra rikkam,“ räägib Kerli.

Kaitsepolitsei tundis huvi

See ammune projekt oli aga alles algus. Noortevahetusest saadud kogemus ja motivatsioon innustas Rõuge Noorteklubi

välja arendama uusi koostööprojekte ning oma senist tegevust välja laiendama ning arendama uusi koostööprojekte, millest üks värvikam kui teine.

Näiteks 2006. aastal korraldas noorteklubi rahvusvahelise projekti „Pathways to Youth Democracy,“ millest kujunes palju enam kui demokraatiateemaline arutelu. Kuna projekti olid kaasatud Kreeka, Liibanoni ja Jordaania partnerid, tuli juba viisade vormistamise käigus kaitsepolitseile aru anda. Siis aga lahvatas sõda Iisraeli ja Liibanoni vahel, mis sulges ajutiselt Liibanoni lennujaama ning mille tõttu Rõuge Noorteklubi kiiresti osalejate lennud ümber planeerima pidi.

Projekti jooksul lahendasid korraldajad tihti kahe Liibanonis omavahel sõdiva poole esindaja omavahelisi vaidlusi. „See oli projekt, mis andis tohutu kogemustepagasi kriisiolukorras tegutsemiseks. Pärast seda pole ükski noorsoovahetus korraldajatele enam keeruline tundunud,“ hindab Kerli väljakutseterohest ettevõtmisest tõusnud tulu.

Noored ei pea linnadest maailma otsima

Rõuge Noorteklubi aktiivne tegevus rahvusvaheliste projektide korraldajana on toonud olulisi muutusi ka kogukonna ellu. „Kümmekond aastat oleme ellu viinud mitmeid rahvusvahelisi projekte, mis on toonud valda väärtuslikke investeeringuid. Vallavalitsus on sõlminud partnerlusleppeid mitmete riikidega, külastusvisiidid partnerriikidesse on tavapärased ning rahvusvaheline partnerlus on Rõuge Noorteklubist edasi kandunud ka Priitahtlike Pritsimeeste ühendusse,“ kirjeldab Kerli kohalikus elus toimunud arenguid.

Ka Rõuge Noorteklubi tulevane tegevus töötab tulla riikide ning kultuuride piire ületav. Kerli arvates on rahvusvaheliste võimaluste ja koostöösuuhete loomine ülimalt oluline, et maailm ka väikeste maapiirkondade noorteni jõuaks. „Rõuge noored ei pea suurtesse linnadesse maailma otsima minema. Stardiplats lennuks maailma on Rõuges tänu rahvusvahelistele sidemetele ehk tugevamgi kui mõnes suures linnas,“ usub ta.

Juba lähitulevikus on Rõuge Noorteklubil soov võtta vastutus rahvusvahelise organisatsiooni asutamisel ja juhtimisel. „Rahvusvaheline koostöö sisaldab endas ammendamatu võimalust koguda uusi ideid ning neid omal viisil rakendada. See on meie organisatsiooni arengu võti.“

► Mihkel Kangur: õppisin välimuse taga nägema inimest

Autor: Liis Kängsepp

Ilmunud Liis Kängsepa raamatus „Hüppasin ellu tundmatus kohas.“

Mihkel Kangur õppis Odessas lastekodus töötades, et lastega tegelemine võib olla vägagi mehelik töö ning inimesed on eelkõige inimesed, mitte riikliku propaganda käepikendused või võimalikud haiguskolded.

Mihkli otsus sõita Ukrainasse vabatahtlikku tööd tegema tuli üsna lihtsalt. „Tahtsin midagi, mis ei oleks nii ekstreemne kui Aafrika või India, vaid midagi sellist, millest tõuseks tulu edaspidistes õpingutes. Otsustasin vene keelt õppida ja ei ole pidanud kahetsema,“ räägib Mihkel muheledes, kuidas ta Ukraina kasuks otsustas. Nii sattuski Mihkel 12 kuuks Odessasse lastekodusse, mis elas peamiselt välisannetuste toel, saamata riigilt sentigi toetust. Raha lastekodu töös hoidmiseks oli juba kümme aastat tulnud erinevatest välisriikidega seotud projektidest.

Kuna Mihkel oli enne Odessasse sõitu veetnud palju aega ühes Eesti noortekeskuses, arvas ta, et töö lastega ei ole eriti raske – tuleb vaid noored ära kuulata ja neile huvitavat tegevust leida. Kohapeal selgus, et töö on tegelikult raskem ja väsitavam kui oodatud ning tuli õppida ületama hirmu lastega töötamise ees.

„Mõnes reguleeritumas ja arenenumas riigis, näiteks Sakamaal, oleks minu tööde ring olnud kindlasti palju piiratum. Odessas sain korraldada laste vaba aega, mängida nendega, korraldada huviringe,“ meenutab Mihkel, kes töötas lastekodus igasuguste erinevate lastega.

„Mõnikord tulid lastekodusse lapsed, kes olid pesemata, küüned lõikamata,“ räägib Mihkel oma tööst lastekodus, „aga ikkagi kutsusin neid enda ja teistega kasvõi jalgpalli mängima, hoolimata sellest, et laps oli just liimi nuusutanud ja ta tegelikult ei suutnud eriti mängida.“

Kuigi lastekodus viibis pidevalt umbes 25 last, kellega oleks olnud vaja tegeleda, tunnistab Mihkel, et juba üle kolme lapsega korraga tegelemine oli tema jaoks paras katsumus. Päeva lõpuks oli ta enamasti läbi nagu sunnismaine talupoeg, kes on pidanud päev otsa metsas puid raiuma.

Ta õppis oma töös lapsi tundma, üritades siiski säilitada nendega distantsi, kuid sellest hoolimata oli tal aasta hiljem lastekodust lahkudes kehv tunne südames. „Tegelikult ei tohiks nendega niimoodi käituda, et saad sõbraks ja siis lähed minema,“ on Mihkel veendunud. Külalisteks jäävad vabatahtlikud üsna sageli oma töö lühiajalise iseloomu tõttu – Mihkel tunnistab, et sotsiaaltöö lastega on midagi sellist, mida peaks tulemuse saamiseks tegema aastaid.

Teiseks tundus vabatahtlik töö kahtlane kohalikele, kes lastekodus ametlikult töötasid – kehva palga eest mitmel kohal rabelevad ukrainlased ei mõistnud, miks peaks keegi üldse tasuta tööd tegema. „Ma arvan, et nad ei saanud seal organisatsioonis lõpuni aru, kes me oleme ja miks me seal oleme,“ ütleb Mihkel.

Miks Mihkel Ukrainasse läks, jäi arusaamatuks ka noormehe perekonnale. „Miks sa ei lähe parem ülikooli? Miks sa ei tee parem midagi asjalikku?“ küsisid nad Mihkliit hämmastunult.

„Sõbrad ei saanud aru, miks ma lähen lastega tegelema, see pole ju eriti mehelik,“ naerab Mihkel, mõeldes tagasi ajale enne Ukrainasse sõitu, „kohapeal sain aru, et selline suhtumine on jama. Meie organisatsioonis oli väga palju mehi, nii vabatahtlike kui töötajate seas.“

Ta usub nüüd, et lastega töötamine on talle palju juurde andnud. Ukrainas hakkas ta enam mõtlema lapse arengu peale, temas tõstis pead täiesti teine mõtlemine. „Vihastasin seal kõige rohkem lapsevanemate peale – kuidas ühel täiskasvanul puudub täiesti vastutustunne. Kuidas ta ei mõtle üldse oma lastele, vaid käib täiesti alla ja laseb endal muutuda totaalseks alkohoolikuks,“ meenutab Mihkel, kes pidi oma töös nägema paljusid lapsi, kes elasid lihtsalt tänaval või olid pärit asotsiaalsetest peredest.

Mihkil olid oma töös üsna vabad käed, muuhulgas asus ta lastele erinevaid huviringe korraldama. Ta leidis lastekodust fotokaamerad, mis seisis jõude ning võttis need kasutusele, juhendades lapsi, kuidas pildistada. Ta ajas elu sisse katkistele kitarridele ning pani lapsed arvutiga muusikat tegema. Mõnikord käis ta ka tänavatel suppi ja riideid jagamas.

„Õppisin lastekodus töötades palju kannatlikkust,“ räägib Mihkel, „sain selgeks, et lihtsam on olla hästi rahulik kui minna konflikti. Mihkel kasutas sama taktikat ka kohalike vanakestega, kes igatsesid taga NSVLi ja teadsid Eesti kohta peamiselt seda, et tegemist oli nõukogude imedemaaga.

„Tajun venekeelset maailma nüüd hoopis teisiti kui varem. Paljud eestlased ei eralda suhtlemises venekeelsete inimestega riigi ja üksikisiku tasandit, vaid peavad kõike üheks suureks Venemaaks,“ räägib Mihkel, „aga lõppude lõpuks on inimesed ikka inimesed, mitte riigi käepikendused. Üldiselt sain selgeks, et keeli on lihtsam õppida kui kultuure.“

Veel muutus Ukrainas laiemaks Mihkli sotsiaalne mugavustsoon. „Kui oled erinevate arvamuste, elustiilide ja -nägemuste keskel, on ka kodus palju vabam erinevate inimestega suhelda,“ toob ta välja, „praegu usun, et on palju lahendam käia ja suhelda erinevate inimestega, ma ei pea enam piirduma ainult oma kindla väikese tutvusringkonnaga.“

Sarnaselt paljude teiste EVS vabatahtlikega ärgitab Mihkel kõiki noori oma mugavustsoonist välja minema ja tundmatus kohas vette hüppama. „Mina tundsin, et vabatahtlik töö pole ainult andmine, vaid sa saad sellest ise nii palju vastu,“ räägib Mihkel, „teadmised, mis ma Ukrainas sain, on mulle olnud miljon korda kasulikumad kui need, mida võiksin saada paari aastaga ülikoolis. EVS on praktiline haridus.

Erasmus+ võib muuta su elu ja karjääri!

Euroopa Liidu Erasmus+ programm toetab seitsme aasta jooksul (2014-2020) 14,7 miljardi euroga Euroopa haridus-, koolitus-, noorsoo- ja spordivaldkonna tugevdamist.

Üle 4 miljoni noore inimese, üliõpilase ja täiskasvanu saavad võimaluse omandada kogemusi ja oskusi Erasmus+ toetusel välismaal õppides, koolitustel osaledes või vabatahtlikuna tegutsedes.

Programm toetab üle 125 000 asutuse ja organisatsiooni koostööd välispartneritega eesmärgiga aidata nii noortel kui ka täiskasvanutel omandada tänapäeva maailmas edu saavutamiseks vajalikke oskusi.

Erasmus+ hõlmab seitset varasemat allprogrammi, olles nüüd kergemini ligipääsetav. Reeglite uuendamise tulemusena on taotlemine lihtsam kui eales varem.

Lisateave: ec.europa.eu/erasmus-plus